

EPISTULA LEONINA

XLV

PERIODICUM LATINĒ SCRIPTUM,
 QUOD ĒDITUR
 E DOMO EDITORIĀ INTERRETIALI
 CUI NOMEN EST
LEO LATINUS

<http://www.leolatinus.com/>

ECCE IANUS BIFRONS !

Epistula anno MMXI ineunte edita

N.B.! EPISTULAS LEONINAS ACCIPIS G R A T I S ET S I N E ULLĀ OBLIGATIONE. NAM LEO LATINUS PUTAT HOMINIBUS LATINAM LINGUAM DISCENTIBUS AUT DOCENTIBUS CORDI ESSE VERBA LATINA. SI TAMEN TALES EPISTULAS ACCIPERE NON VIS, RESCRIBE HOC NOBIS: TUM STATIM NOMEN TUUM EX INDICE ACCEPTORUM TOLLEMUS.

HŌC TEMPORE DUO FERĒ MILIA HOMINUM LATINĒ DOCTORUM ACCIPIUNT EPISTULAS LEONINAS ELECTRONICĒ MISSAS. EPISTULAS LEONINAS I-XLI INVENIES IN INTERRETI SUB HAC INSCRIPTIONE, QUAE SEQUITUR:

<http://ephemeris.alcuinus.net/leonina.php>

MAXIMĒ ID CURAMUS, UT COPIAM VERBORUM LATINORUM CONVENIENTER AUGEAMUS ET TEXTŪS MODERNOS CUIUSVIS ARGUMENTI QUAM OPTIMĒ IN LATINUM SERMONEM CONVERTAMUS.

ROGATUR, UT MANUSCRIPTA MITTANTUR VIĀ ELECTRONICĀ. MENDA SIVE GRAMMATICA SIVE METRICA, QUOAD FIERI POTEST, TACITĒ TOLLUNTUR.

EN HABES EPISTULAM LEONINAM
 QUADRAGESIMAM QUINTAM (45) !

ARGUMENTA

DEO IANO OVIDIUS QUAE DICAT IN FASTIS. – ORATIO, QUAM IN ANNUM INEUNTEM HABUIT **ANGELA MERKEL** CANCELLARIA GERMANIAE – LEON DE WINTER: **EURONEM ESSE ABOLENDUM** - SENTENTIOLA AUGUSTI: **ΣΠΕΥΔΕ ΒΡΑΔΕΩΣ** – ERASMUS: »**FESTINALENTE**« ADAGIUM. - VOCABULA DOMESTICA (IX) – VOTA IN ANNUM **MMXI** INEUNTEM DICENDA.

LEO LATINUS OMNIBUS HOMINIBUS LATINITATEM AMANTIBUS

SAL.PLUR.DIC. S.V.B.E.E.V.

Cara Lectrix, Care Lector,

valdê gaudeo, quod anno 2011 ineunte mihi licet Tibi offerre Epistulam Leoninam quadragesimam quintam.

***Primo** loco Tibi offero versus, quos OVIDIUS scripsit IANO DEO BIFRONTI, qui simul spectat ad annum praeteritum et futurum.*

***Secundo** loco Latine reddidi orationem ANGELAE MERKEL cancellariae Germaniae in annum ineuntem habitam. Eadem nobis affirmat euronem omni modo conservandum atque confirmandum esse.*

*At **tertio** loco LEON DE WINTER Batavus auctor fabularum flagranter flagitat, UT EURO ABOLEATUR. Verumne abolenda est haec moneta Europaeorum communis? Quid sentiunt homines oeconomiae docti? Eheu ipsi doctissimi non inter se consentiunt: Eorum quoque alii aliter sentiunt! Tu, cara lectrix, care lector, butyrum et mel comede, ut scias reprobare malum et eligere bonum. Plurimum autem verbis efferendum est illum Batavum commendasse, **ut lingua Latina fieret lingua constitutionis Europaeae communis.** Hoc quidem placet!*

*At si graviora sunt decernenda, ne nimium festines: Festina lente, i.e. **σπεῦδε βραδέως**, ut aiebat AUGUSTUS imperator illustrissimus. **Quarto** loco legas, quaeso, haec verba Augusti eaque, quae doctissimê atque facetissimê de iisdem scripsit ERASMUS ROTERODAMUS in adagio prolixo.*

***Quinto** loco Tibi offeram multa verba nova secundum praeceptum Ciceronis novis rebus imposita: VOCABULA DOMESTICA IX. Agitur de*

supellectilibus domesticis. Eheu quot genera sunt ! quot partes! Quantae molis est iisdem omnibus nomina Latina imponere!

*Loco autem **sexto** et ultimo restat, ut Tibi, cara Lectrix, care Lector, vota quam optima prosequar in annum ineuntem dicenda.*

Festîna lentê et pancraticê vale et perge mihi favere!

Medullitus Te salutat
Nicolaus Groß
LEO LATINUS

<http://www.leolatinus.com/>

LEO LATINUS

Senden ex oppidulo Bavariae Suebicae, d.6. m.Ian. a.2011

IANUS DEUS. ca.220 a.Chr.n. Museum historiae artis figurativae Vindobonense.

**Iane biceps, anni tacite labentis origo,
 solus de superis qui tua terga vides,
 dexter ades ducibus, quorum secura labore
 otia terra ferax, otia pontus habet!
 dexter ades patribusque tuis populoque Quirini
 et resera nutu candida templa tuo!
 prospera lux oritur, linguis animisque favete!
 nunc dicenda bona sunt bona verba die.
 lite vacent aures, insanaque protinus absint
 iurgia! differ opus, livida turba, tuum.**

P. OVIDIUS NASO

Fasti | 65-74

**Oratio, quam in annum 2011 ineuntem habuit
Angela Merkel cancellaria Germaniae
rei publicae foederalis**
In Latinum convertit Nicolaus Groß.

**Angela Merkel Germaniae cancellaria foederalis Berolino in urbe
orationem in annum ineuntem habens.**

BEROLINO EX URBE. Angela Merkel Germaniae cancellaria foederalis, quae est partis christiano-democraticae (CDU), homines Germanienses adhortata est, ut anno 2011 adversus crisin euronis gravem praestarent communitatem et sumerent animum. Ab agentura dpa integra oratio reddita est:

«Carae concivissae¹ concivesque,

sinite dicam omnino apertê: Ante unum annum, cum ipso in hôc loco sederem coram vobis dicens, ad futura prospexi animo quamvis bene confidenti, tamen quadamtenus incerto, nam terra nostra funditus inhaesit discrimini pecuniae oeconomiaeque. Quod fuit discrimen ex plus 60 annis gravissimum. At licet fuerint iustae sollicitudines – hic annus Germaniae feliciter transactus est.

Necnon de hac re imprimis licet gaudere: Numquam in Germaniâ unitâ plures homines opere fuerunt quam hodie. Numerus enim hominum opere vacantium ex 20 ferê annis est minimus.

¹ orig. „Liebe Mitbürgerinnen und Mitbürger“. cfr Peter Stotz, Handbuch zur lateinischen Sprache des Mittelalters, t.5: Bibliographie, Quellenübersicht und Register, Verlag C.H. Beck, München 2004, Wortregister, p.578: „conciussa, ae ‚Mitbürgerin‘, VI,37,4“.

Vix ulla alia terra discrimen tam bene superavit quam Germania. Quae assequi animum induxeramus, ea sumus assecutae: immo discrimine superato plus valemus quam antea. De hac autem re cum alii tum praecipuê vos meritae estis, carae concivissae concivesque.

Angela Merkel Germaniae cancellaria foederalis Berolini orationem in annum ineuntem habens.

Germaniae res tam bene succedit, quia vos cottidie facitis opera vestra. Vos iam bene mâne naviter laboratis. Vos facitis vices operarum², diebus Dominicis et festis. Vos curatis mandata et cooperatores. Vos superatis difficultates vitae vestrae cottidianae, quantaecumque sunt. Nos omnes munera praestitimus enormia. Nos expertae sumus, quanta fieri possent.

Hoc est magni momenti, nam nos Germani ipsi non semper scimus, quibus in rebus maximê valeamus. Grex noster pedifolliaris³ in Africâ australi verê mirabiliter praestitit has virtutes ipsissimas, quibus plurimum valemus: industriam et disciplinam, multiplicem inventionem et sollertiam excellentissimam.

Quoad pedifollium liceat adiungere hoc unum: Grex noster mulierum proximo anno futuro, quo in Germaniâ fiet certamen mundanum, vincere volet tertium. Nobis adiuvantibus lustrices⁴ nostrae reverâ hoc assequentur. Equidem iam laetor de lusu initiali Berolino in urbe faciendo.

At licet rebus bene confidamus: etiam tempore futuro necesse erit, ut virtutes nostras praestemus easque non solum in rebus pedifolliaribus. Iphis his mensibus firmitas Europae ad obrussam exigitur⁵. Nos oportet stabiliamus euronem. Euro enim multo plus valet quam aliqua moneta currens⁶. Nos Europaei – feliciter factum est, ut inter nos uniremur. Nam

² vices operarum, orig. Schichtdienst. Angl. change of shift.

³ *pedifolliaris,-e: ad *pedifollium spectans. *pedifollium,-i n. orig. Fußball, Angl. soccer.

⁴*lustrix,-icis f. Theod. Spielerin. Euphoniae causâ littera t interseritur (lus- + t + rix; cfr PRISC.gramm.III463,11-20). cfr nomina agentis feminina, quae sunt: defenstrix CIC.ap.PRISC.partit.XII vers.Aen.1,16; pranstrix; curstrix; tonstrix; possestrix; suastrix; divistrix; fostrix; rastrix e.al.

⁵ orig.: „Europa steht ... inmitten einer großen Bewährungsprobe.“ - cfr CIC.Brut.258 adhibenda tamquam obrussa ratio. SEN.ep.13,1 haec eius (animi) obrussa est. SEN.nat.4,5,1 omnia argumenta ad obrussam exigere.

⁶ moneta currens Theod. Währung, Angl. currency.

Europa unita cum sit, pax nostra atque libertas praestantur. Euro autem est fundamentum nostrae opulentiae. Germania indiget Europae communisque currentiae Europaeae. Ut nos ipsi valeamus et ut magna munera superemus ubique terrarum.

Nos Germani officia nostra praestamus, etiamsi interdum sunt valde gravia. Militissis⁷ militibusque nostris in Afganistaniâ stipendia facientibus hōc anno patiendae erant mortes novem commilitonum. Licet nullo verbo dolores familiarum amicorumque de occisis lugentium reverâ minuatur, tamen dicam ex animo: hos homines non obliviscar. Nec obliviscar corpore aut animâ vulneratos. Tantopere spero quam maturimê fore, ut reconvalescant.

Militissae militesque Afganistanienses, cum mihi narravissent se in Natale Domini accepisse epistulas fascesque cursuales a multis, etiam a sibi prorsus ignotis hominibus missos, expressis verbis me rogaverunt, ut vobis gratias agerem. Quod his verbis facio libenter, immo libentissimê.

Carae concivissae concivesque,

ut nos bonâ spe ad futura prospicimus, sic hoc faciunt etiam alii homines aliis in partibus orbis terrarum viventes. Iidem quoque deliberaverunt, quibus gradibus processuri essent terrae suae salutem ac prosperitatem augentes. Ideo nos Germanos provocant, ne gradum sistamus.

Itaque gubernatio foederalis christiano-liberalis omnibus viribus id studet, ut anno proximo futuro assequatur metas graviores. Haec nescio an sit gravissima: Curabimus, ut etiam plures homines accipiant opus faciendum. Necnon pergemus rem pecuniariam ordinare et vectigalia facere simpliciora. Volumus systema nostrum valetudinis atque curationis melius facere, ut etiam in posterum omnis homo hōc modo sanetur et colatur, quo eget.

Confirmare volumus communitatem in terrâ nostrâ servandam, praesertim inter eos, quorum familiae iam semper hic vixerunt et alios, qui advenae se inserunt⁸societati nostrae.

Nos magnam vim attribuimus notioni Germaniae rei publicae eruditricis: Itaque multos locos studiorum academicorum novos efficimus necnon introducimus tesseras eruditorias⁹, quibus ii parvuli adiuventur, qui usque nunc nimis saepe neglecti sunt.

⁷ +militissa,-ae f. orig. *Soldatin.*. N.B.: In Glossario Ducangiano (Frankfurt/Main 1710, p.612) hoc verbum valet uxorem militis.

⁸ se inserere societati: orig.: *sich integrieren*.

⁹ orig. *Bildungsgutscheine*.

Nos progredimur ad energiam ratione modernissimâ accipendam, quae non nocet climati et circumiectis, sed pretio est parabilis.

Nos militiae foederalis reformationem, qua eadem redigatur ad copias minores et flexibiliores, eo consummamus, quod in locum officii militaris supponimus militiam voluntariam. Pro munere civili introducetur munus voluntarium. Bene scio has mutationes omnes esse graviores. At iisdem fieri poterit, ut societas nostra foveatur, nam egemus mutuâ necessitudine* omnium hominum nostri. Quae numquam effici potest a solâ re publicâ. Gratias ago multis hominibus in nostrâ terrâ versantibus, tam iuvenibus quam senibus, qui suâ sponte et saepe inobservati alios homines adiuvent.

Carae concivissae concivesque,

haec omnia spectant ad Germaniam, nostram Germaniam saeculi vicesimi primi. Haec omnia conferunt ad salutem et prosperitatem. Nam salus et prosperitas non solum valent „plura habere“, sed etiam „melius vivere“. Ad hanc rem assequendam egemus vobis: iis hominibus, qui velint aliquid melius facere, qui dicant: ‚agedum, ubi voluntas, ibi via‘¹⁰, qui consilium capiant bonum idemque audeant ad effectum adducere.

Carolus Popper philosophus dixit: "Res futurae latê patent. Quales sint, pendet a nobis, a nobis omnibus."¹¹ His rebus cognitis, bonis consiliis conceptis, cum curiositate et fervore et respectu hominum proximorum novas quaestiones solvendas alacriter suscipiamus.

In annum 2011 exopto vobis vestrisque familiis valetudinem et vigorem et animi aequitatem necnon Dei benedictionem.»

Textus originalis invenitur hac sub inscriptione interretiali:

<http://www.bundestkanzlerin.de/Content/DE/Pressemitteilungen/BPA/2010/12/2010-12-30-neujahrsansprache-bkin.html>

¹⁰ orig. „ ‚geht nicht‘ gibt’s nicht“.

¹¹ orig. "Die Zukunft ist weit offen. Sie hängt von uns ab, von uns allen."

**ORATIONEM
AB ANGELA MERKEL
CANCELLARIA GERMANIAE
IN ANNUM 2011 INEUNTEM HABITAM
IN LATINUM CONVERTIT**

LEO LATINUS
NICOLAUS GROSS
<http://www.leolatinus.com/>

EURONEM ESSE ABOLENDUM

Scipsit Leon de Winter, in Latinum convertit Nicolaus Groß.

Ecce nationales schedinummi* obsoleti: "Non, hunc non permutabo in eurones"

Puto me Europam primo ultra limites Bataviae visentem aetate fuisse octo ferè annorum. Pater nobiscum ad Mosellam iter fecit diurnum. Iterum cum hanc regionem viserem, decem annos natus eram. Puer autem quindenarius autobirotulâ¹ circa Belgium vectus sum. Sedecim annos natus dormivi in litore oppidi Sancti Raphaelis Francogallici. Aetate septemdecim annorum Londinii in parte septentrionali quoddam deversoriolum hippianis² vagabundis destinatum inhabitans puellas appetebam (quod sat bene mihi successit). Iuvenis vicenarius Pragâ in urbe steti ad sepulcrum Kafkae. Tamen numquam factus sum Europaeus.

Numquam intellego homines quid sentiant dicentes se esse Europaeos. Mihi quidem Europa est eritque nomen geographicum, quod significat quandam terrarum multitudinem, quae sunt proiecturae Asiae occidentalis³. Aliter ac in Asiâ, ubi nemo serio consilium capiat condere unionem Asiaticam, nonnulli Europaei putant exstare quendam cultum civilem Europaeum, quin floreat totâ ubertate suâ, nisi in Europâ limites prorsus desint. Tales Europaei aliquando voluerunt condere Unionem Europaeam.

Cum in Bataviâ plebis scitum⁴ fieret de constitutione Europaeâ scribendâ, ego publicè recusavi hanc constitutionem ideamque

¹ autobirotula,-ae f. orig. *Moped*.

² *hippianus,-i m. orig. *Hippie*. <http://de.wikipedia.org/wiki/Hippie> "Als **Hippies** (abgeleitet von englisch hip „angesagt“)^[1] bezeichnet man Personen der gegenkulturellen Jugendbewegung, die in den 1960er Jahren entstand und sich an den Lebensstil der Hipster der 1950er Jahre anlehnte.“ - http://www.erowid.org/culture/hippies/hippies_definition.shtml „The term hippie (or hippy) derives from "hip" or "hipster" used during the late 50s and 60s to describe someone who was a part of the Beat scene. Someone who was hip to the scene, or in the know.“

³ orig.: „ein geografischer Begriff für einen Haufen von Landfortsätzen im Westen Asiens“.

⁴ plebis scitum, -i n. orig. *Referendum*.

Europaeae civitatis supranationalis⁵ condendae. Nequaquam recusavi mentis imbecillitate aut propriae regionis amore immoderato aut odio extraneorum inductus - quamquam mihi obiciebantur ista vitia omnia - sed quia incertus eram, constitutio quid valeret, quam legere non possem linguâ originali scriptam.

Onus nationum meridionalium imponi septentrionalibus

Aliter ac constitutio Americana Unionis Europaeae constitutio ex nihilo constat nisi ex translationibus. At eadem una ab aliâ subtiliter se differunt – linguae tempore procedente variis rebus historicis variè mutatae sunt, variis sunt subtilitatibus et distinctionibus – ita factum est, ut haec constitutio omni in terrâ Europae habeat colorem proprium.

Ubi est textus originalis? Equidem commendavi, ut lingua L a t i n a fieret lingua constitutionis Europaeae. Si hoc fieret, translationes reverâ essent translationes originalis textûs Latini. Absurdum mihi videtur medio huic corpori cultûs civilis inesse vastum hiatus. Date huic constitutioni cor, inquam, cor antiquum linguae cultûs civilis europaeae, ut habeamus aliquid, quo coniungamur, non seiungamur. Nam istud, quod cavendum praemonueram, fieri posse, ut unio evanesceret, quia nemo nisi Europae praepositi talem unionem optaret, quia Europa non esset notio cultualis, sed geographica, istud ipsissimum factum est.⁶

Num gaudeo factam esse rem a me praevisam? Mallem scribere: Horribile dictu, quantum erraverim, pudet me caecitatis meae. At e contrario, ut timueram, praepositi Europae differentias singularum nationum potius auxerunt quam sustulerunt.

Pars Europae septentrionalis, ubi durius laboratur et potius parcitur pecuniae et abietes crescunt et regiones vastae sunt et cives solent sibi videri rei publicae esse responsables, contraria est parti Europae meridionali, ubi fit meridiatio⁷ et decimâ demum horâ vespertinâ considitur cenatum et tauri per vias aguntur et boni homines gaudent magistratum certatim deruncinare⁸. Nunc autem propter lêges a

⁵ *supranationalis,-e: orig. *supranational*. cfr AAS (Acta Apostolicae Sedis) 53,67: supranationalitas.

⁶ orig.: „Wo ist das Original? Ich habe vorgeschlagen, Latein zur europäischen Verfassungssprache zu erheben. Dann wären die Übersetzungen auch wirklich Übersetzungen dieses Originals. Ich finde es absurd, dass sich in der Mitte dieses vermeintlichen Kulturkörpers ein gähnendes Loch befinden sollte. Gebt dieser Verfassung ein Herz, sagte ich, ein altes Herz einer europäischen Kultursprache, damit wir etwas haben, was uns verbindet und nicht trennt. Denn das, wovor Leute wie ich gewarnt haben, dass nämlich die Union keinen Bestand haben könne, weil sich abgesehen von den politischen Eliten Europas niemand eine solche Union wünsche, weil Europa kein kultureller, sondern ein geografischer Begriff sei, genau das ist eingetreten.“

⁷ meridiatio,-onis f. orig. *Siesta*.

⁸ orig. „und es ein Volkssport ist, die Behörden übers Ohr zu hauen.“

praepositis Europae latas nos boreales homunciones⁹ oneramus aere alieno terrarum meridionalium.

Non sentio me cum Graecis communitate coniunctum esse

Difficultas est haec: Non sentio me communitate coniunctum esse cum Graecis aut Hispanis. Valdê quidem diligo eos Graecos Hispanosque, quos novi. At non puto me obligatum esse, ut mihi imponam curas eorum pecuniarias. Mihi ipsi iam curae sunt sat multae. Graeci autem nequaquam afflicti sunt vi naturali inevitabili, Graeciae insulae nullâ undâ maris immani vastatae sunt – id quod Graecis accidit, effectum erat ab iisdem ipsis. Qui voluerant prius in otium se conferre, ut prius fruerentur pensione publicâ. Qui voluerant accipere salarium menstruum decimum tertium decimumque quartum. Mirabile! Utique accipiant! Hoc fiat in Graeciâ. At ne fiat sumptibus meis.

Non solum verbum *democratiae* exorta est in Graeciâ. Etiam verba, quae sunt *chaos* et *crisis*.

Praepositi autem nostri supranationales de hac re aliter sentiunt. Tota enim eorum fides atque auctoritas cum illaqueata sit Unioni Europaeae, isti contendunt Graecos nobis esse servandos, quia alioquin nos ipsi servari non possint. At hoc verum non est. Non flocci facio Graecos decoquere¹⁰. Scilicet postquam decoxerint nobis necesse sit servare nostras argentarias, quae Graecis temere crediderint milliardas, sed hoc erit onus levius quam illa onera molestissima, quae proximis annis Unio Europaea nobis est impressura.

Gentes Europae meridionales aere alieno mirum quantum obrutae sunt – Unio enim Europaea facultates effecit, quibus talia fierent, et Graeci et Hispani, qui sibi non temperabant, quin brachia sua immergerent extremis cistis Unionis Europaeae thesaurariis, nil fecerunt nisi illis facultatibus abusi sunt quam vehementissime. Sine Unione Europaeâ, qui argentariis concessit, ut miliardas transferrent (ceterum praeceptores mensarum argentariarum et coryphaei pyramidum politicarum quadamtenus communicant universum supranationale sibi proprium¹¹), illis nationibus numquam contigisset, ut contraherent tantum aeris alieni. Praepositi nostri politici servare nunc volunt Unionem, istanc compagem artificialem¹², qua donaremur Belgâ incerto, quid faciat et constitutione, quam nemo legere sciat nisi peritus istius sermonis plumbei, quo utuntur magistratûs Bruxellenses. Istac compage donati sumus ministris publicis,

⁹ orig. „uns Nordlichtern“.

¹⁰ orig. „Die Griechen können von mir aus ruhig bankrottgehen.“

¹¹ orig.: „übrigens bilden die Top-Etagen der Banken und die Spitzen der politischen Pyramiden einen eigenen supranationalen Kosmos“.

¹² orig. „dieses künstliche Konstrukt“.

qui nullo iam vinculo cum natione suâ eiusque cultu civili coniuncti fidem et communitatem imprimis accipiunt e propria suâ classe exclusivâ¹³.

Europam esse ideam fixam grapheocratarum¹⁴ Bruxellensium

Cum iuvenis proficiscerer ad iter per Europam faciendam, primo convectionem petiturus¹⁵, postea vecturus detrito autocineto fabricationis 2CV, viximus in Oeconomicâ Communitate Europaeâ (EEG)¹⁶ Quae a.1957 condita erat a civitatibus Beneluxianis (i.e. Belgio Bataviâ Luxemburgo) et Francogalliâ et re publicâ Germaniâ foederali et Italiâ. Quae res erat apta atque utilis. Nobis erat collaborandum, impedimenta oeconomica quam optimê superanda erant. Tales mansimus, quales fueramus. Germani habebant marcam suam solidam, tam certam firmamque quam est autocinetum Mercedes-Benzianum. Equidem habebam florenum*, tam gratum et commodum¹⁷ quam fuit mercator Batavus saeculi decimi septimi. Francogalli autem habebant francum suum elegantem, qui quadamtenus monebat Parisiensis cauponae cervesariae frequentatissimae, et Itali habebant libellam suam, quae erat tantâ lasciviâ ac illecebrâ, quantâ sunt *Marcellus Mastroianni* et *Anita Ekberg* in cinemate Felliniano, c.t. *"La dolce vita"*.

EEG insignis erat et unitate et varietate. Huic communitati praepositi erant magistratûs atque politici, quorum erat curare, ut negotiationes hominesque singuli facere possent negotia sua et ceteroquin unus iuxta alium viverent remissê. Nemo nos cogebat, ut periculum in nos reciperemus pensionis magistratûs Graeci solvendae – in quem incidebamus in cauponâ aliquâ Corcyrae aut Cretae, ei viro propinabamus et pecuniam solvebamus pro esculentis et potulentis sumptis, antequam ad alteram noctem ardentissimam sine temperaculo aërio¹⁸ degendam redambulabamus in deversoriolum modici pretii.

Brevi demum ante coepi verbo Graecitatis audito sentire aliquid mali. Nunc scio, quales sint condiciones Graecae: tales enim, sub quibus homines pecuniam profundant, quam non sunt meriti. Verbum ‚Graecitatis‘ mihi valuerat antiquitatem classicam, parietinas, mythos, columnas. At nunc hoc verbum me monet ‚fraudationis‘.

¹³ orig. „die den Bezug zu ihrem Land und ihrer Kultur verloren haben und Solidarität und Loyalität in erster Linie aus ihrer eigenen exklusiven Klasse erfahren.“

¹⁴ *grapheocratia,-ae f. (Egger, Latinitas 73,24-25); *grapheocrates,-ae m. (Egger, op.mem. 73,25).

¹⁵ convectionem petere i.q. theod. *per Anhalter fahren*.

¹⁶ batavice „Europese Economische Gemeenschap (EEG)“; italice „Comunità economica europea (CEE)“; francogallice „Communauté économique européenne (CEE)“; theodisce „Europäische Wirtschaftsgemeinschaft (EWG)“; Europese Unie (EU); Unione europea (UE vel Ue); Union européenne (UE); „Europäische Union (EU)“. Anglice: European Union (EU); European Economic Community (EEC) sive Common Market.

¹⁷ orig. „patent“: cfr DUDEN, Das große Wörterbuch der deutschen Sprache in 8 Bänden, Dudenverlag Mannheim etc. 2.ed., t.5, p.2500 s.v. ‚patent‘: „1.praktisch und tüchtig und dadurch großes Gefallen findend...2.äußerst praktisch, sehr brauchbar.“

¹⁸ temperaculum aërium (1.APUL.flor.6): orig. *Klimaanlage*, angl. air conditioner.

Non oblītus sum, quibus argumentis moneta euronis condīta esset, ut civibus Europae placeret. Nationales monetas nostras currentes non posse vitā superare mundum magis magisque globalem¹⁹. Euronem tam fortem fore, ut omnia problemata tollerentur. At ecce nunc in primum discrimen euronis verum adducti non iam credimus istas fabulas.

Homo aetate illius EEG per Europam iter faciens sciebat, quibus modis inter se differrent singularum gentium cultūs civiles. Multae illae schedae libellarum, quae Florentiā in urbe solvendae erant pro uno tantum pocillo cafeae expressae sumpto, peregrinum monebant societatis Italicae multiplicis, quae servare non poterat monetam suam stabilem. Quae societas Italica interim nihil amisit huius multiplicis, sed eurone eadem velata est. Nunc scimus hunc fuisse euronis effectum omnium gravissimum.

EEG fuisse communitatem Europae optimam

Effectum est tabulatum grapheocratarum Bruxellensium additium, quod superest grapheocratiis nostris nationalibus. Autonomia nostra nationalis magis magisque deminuitur, plus plusque potestatis traditur his grapheocratis novis. E plebiscitis omnibus apparebat, quam vehementer gentes Europae isti grapheocratiis diffiderent – quod praepositi politici nequaquam curabant. Qui senserunt non sufficere EEG. Potestatem in unum institutum cogendam esse. Succurrit munus praesidentis Europaei instituendum, qui agere posset cum praesidente et Americano et Russo aequo iure usus. Ex his cogitationibus vanissimis exorta est Unio Europaea incomposita atque perturbatissima²⁰.

Nationes Europae omni ratione una alii multo sunt dissimiliores, quam ut ad unionem redigantur, in qua res publica a Graecis consideratur animo suspenso, ad anarchiam paene declinato, cum a Danis habeatur pro apparatu ordinis nimirum respiciendo, cuius lēges debeant tenēri. Si quis ex illis praepositis Europae supranationalibus per magnam partem vitae suae in comptatiunculis Bruxellensibus²¹ inque lautissimis aeriportuum exedris praestolatoriis classis superioris²² paene semper cum nemine conversatur nisi cum hominibus sui generis, facile fit, ut îdem obliviscatur, quantum valeant cultuum civilium proprietates peculiare. Unio Europae obrigit cultuali relativismo²³ ducum suorum. Nationes Europae, quamvis ab Unione Europaeâ lēges pecuniariae

¹⁹ *globalis,-e *global*.

²⁰ orig. „*das Kuddelmuddel namens EU*“.

²¹ orig. „*auf den Brüsseler Cocktailpartys*“. *comptatiuncula,-ae f. est vox ab Erasmo adhibita: ed. Dorey/Phillips: Thomson: The Latinity of Erasmus, London 1970, p.126.

²² orig.: „*in den Business-Class-Lounges der Flughäfen*“.

²³ orig. „*kultureller Relativismus*“.

oeconomicaeque tamquam iacca coacticia²⁴ sibi indutae sint, pergunt agere more nationum autonomorum. Unio Europaea homines meridionales non adiuvit, sed, ut nunc scimus, eorum vitia pessima stimulavit: avaritiam, negligentiam, nimium amorem sui, fraudulentiam, pecuniae effusionem.

EEG erat res ad Europam disponendam aptissima. At politici nostri ambitiosi obstinato animo perseveraverunt assequi rem sibi propositam tanti momenti, ut historicis esset memoratu digna: petiverunt enim Europam eo pacificê adunandam, quod sensim expugnaretur a novis grapheocratis europaeis. At nunc e discrimine Graeciae nobis apparet Europam non exstare. Europam esse ideam fixam grapheocratarum Bruxellensium.

Fore, ut Bruxellenses omnia bellulê moderentur

Cum in urbe Bruxellarum disputaretur de constitutione Europaeâ, deliberabam, cur eiusdem patres fundatores neque spectarentur neque auscultarentur televisione²⁵ totius continentis Europae. Ubi haberentur ab illis orationes flagrantissimae? Ubi illi viri dicerent de animâ europaeâ deque ideâ Europae in orbe terrarum propagandâ? Constitutio autem europaea non effecta est a patribus fundatoribus vaticinantibus, sed a technocratis²⁶, qui nunc praesagiunt optimam sibi occasionem: Ut serventur aeraria nationum Maris Medii accolarum, solvendae erunt aliquot centum miliardae euronum. Ut aliter dicam: Aes alienum ab his nationibus contractum recipietur ab Unione Europaeâ, i.e. ab Europaeis vectigalia pendentibus eorumque liberis et nepotibus. Hac re septentrionalium nationum opulentia deminuetur, idque per complures generationes. Bruxellenses omnia bellulê moderati iis nationibus, quae adiuvantur, ne decoquant, dictabunt duras condiciones. Nisi contigerit, ut meridionales serventur, in Unione Europaeâ expedientur motra inflationis monetalis, ut aes alienum evaporetur unâ cum pecuniâ a nobis comparsâ²⁷. Prima natio, quae hîc modo autonomiam suam transferet ad Bruxellenses, est Graecia. Quae fiet verus protectoratus²⁸ Bruxellensium. Deinde haec gens vetus, quae antiquitus praedita est cultu civili propriisque moribus et consuetudinibus, administrabitur a technocratis supranationalibus. Equidem suspenso animo exspecto, quamdiu ista res procedat pacificê²⁹.

²⁴ orig. „Zwangsjacke“.

²⁵ *televisio,-onis f. theod. *Fernsehen* (Societas Latina 33; Acta Apostolicae Sedis 64,145). Instrumentum autem, quo *telespectatur, est *televisorium,-i n. (Eichenseer, Vita Latina 22/64,105).

²⁶ *technocrates,-ae m. theod. *Technokrat*.

²⁷ „Wenn die Rettung scheitert, wird in der EU der Inflationmotor anspringen, und die Schulden werden mitsamt unseren Sparguthaben verdampfen“.

²⁸ orig. Protektorat. cfr Helfer, Lexicon Auxiliare, p.434: „Protektorat *protectoratus,-ūs m. (J.DONAT 41,2,185).“

²⁹ orig. „Ich bin gespannt, wie lange das gut geht“.

Pulchrum esset, si in civitatibus Unionis Europaeae participibus, quibus nunc id quod aliae intrivêrunt exedendum est³⁰, fieret plebis scitum. Ut decerneretur, nonne Oeconomicâ Communitate Europae (EEG) redintegratâ et eurone abolito multo melius servarentur Europae pax et opulentia quam Unione Europaeâ (EU), quae nunc gemit eurone onerata. Pro certo autem habeo futurum fuisse, ut isti technocratae Bruxellenses, qui et Unione et eurone abolitis non iam essent occupati, nova munera eo invenirent, quod cauponii fierent in cauponis Graecis.

Interdum mihi accidit, ut in alicuius foruli ductilis³¹ loco profundo manu offendam schedinumnum floreni. Nuper etiam invêni schedinumnum centum florenorum. Non, hunc non permutabo in eurones. Quem retinebo, usque dum denuo introducatur florenus. Et marca Germanica. Et libella. Et drachma. Et illa EEG.

Leon de Winter, 56 annos natus, vivit Amstelodami et Angelopoli. Proximo edita est eius fabula romanica, cui titulus est theodiscus "Das Recht auf Rückkehr" (titulus originalis: „Het recht op terugkeer“, i.e. lus redeundi, a.2008). Quam fabulam e Batavo sermone in theodiscum convertit Hanni Ehlers.

³⁰ orig. „die die Zeche zahlen müssen“. cfr TER.Phormio 318 Tute hoc intristi (=intrivisti); tibi omnest exedendum. cfr AUSON.Bissula XXV 2 praef.5 tibi quod intristi (=intrivisti) exedendum est.

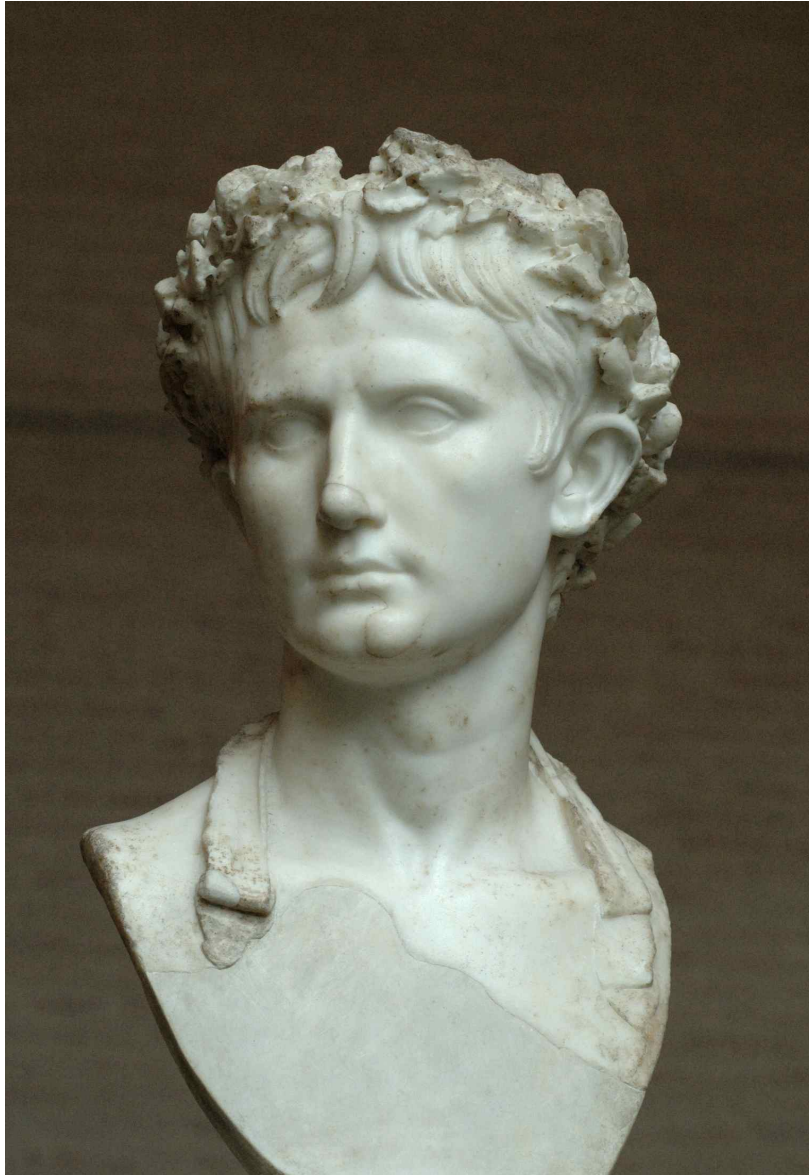
³¹ forulus ductilis orig. *Schubblade*. cfr Societas Latina/München, 53,14.

**HANC SYMBOLAM
A LEONE DE WINTER
AUCTORE BATAVO
SCRIPTAM
ET
IN PERIODICO INTERRETIALI
“spiegel-online”
d.17 m.Maii a.2010
DIVULGATAM**

IN LATINUM CONVERTIT

**LEO LATINUS
NICOLAUS GROSS**
<http://www.leolatinus.com/>

**ΣΠΕΥΔΕ ΒΡΑΔΕΩΣ
FESTINALENTE**

GAIUS OCTAVIUS DIVUS AUGUSTUS
(63 a.Chr.n. -14 p.Chr.n.)

cfr Suetonius, *De vita Caesarum*, Divus Augustus 25,4: Nihil autem minus perfecto duci quam festinationem temeritatemque convenire arbitrabatur. Crebro itaque illa iactabat: *σπεῦδε βραδέως· ἀσφαλῆς γάρ ἐστ' ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηλάτης*. Et, sat celeriter fieri quidquid fiat satis bene. Altera sententia Graeca, quae valet 'cautus enim imperator melior est quam audax', invenitur apud Euripidem (*Phoenissae* 599).

FESTÎNA LENTÊ
Adagium Desiderii Erasmi (II.1.1)

ΣΠΕΥΔΕ βραδέως¹, i. e. Festîna lentê. Proverbium hoc non invenustam aenigmatis speciem prae se fert, propterea quod constat ex verbis inter sese pugnantibus. Ideoque referendum ad eam formam, quam in operis huius initio demonstravimus, nimirum eorum, quae per ἐναντίωσιν, i.e. contrarietatem efferuntur.² Quod genus est illud: δυσδαίμων εὐδαιμονία, i. e. *infelix felicitas*. Nec absurdê mihi coniectasse videatur, si quis effictum existimet ex eo, quod est apud Aristophanem in *Equitibus*, σπεῦδε ταχέως,³ i. e. *Propera properê*, ut allusor, quisquis is fuit, τὴν ἀναδίπλωσιν in ἐναντίωσιν commutarit. Ad hunc autem figurae colorem, atque ad hanc allusionis facetiam non mediocrem gratiam adiungit tam commoda tamque absoluta brevitatis, quae et ipsa velut in gemmis itidem et in adagiis, nescio quo modo peculiariter decêre mihi videtur et ad precii miraculum facere.

Etenim si vim ac sententiam aestimes, quam haec tam circumcisa vocum brevitatis in se complectitur, quam sit foecunda, quam gravis, quam salutaris, quam ad omnem vitae rationem latê patens, profecto facile discesseris in hanc sententiam, ut in tanto proverbiorum numero non arbitreris ullum aliud esse perinde dignum, quod omnibus incidatur columnis, quod pro templorum omnium foribus describatur, et quidem aureis nōtis, quod in principalium aularum valvis depingatur, quod primatium inscalpatur annulis, quod regiis in sceptris exprimitur,

¹ cfr SÜETONIUS, De vita Caesarum, Divus Augustus 25,4 (v. supra p.18 !).

² Opera Erasmi ed. Iohannes Clericus., Lugduni Batavorum 1703, t.II, p.11 E.

³ ARISTOPHANES, Equites 495.

denique quod omnibus ubique monumentis repraesentetur, propagetur, celebretur, ut quod tantopere expediat semper cuiusque obversari animo, quod nusquam non occurrat oculis, nulli quidem mortalium non maximo futurum usui, praecipuê tamen principibus et iis, quibus, ut verbis dicam Homericis,

Λαοί τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσσα μέμηλε.⁴

i. e. *commissi populi ac tam multa negotia curae.*

Quandoquidem a plebeiae sortis hominibus, si quid forte sit vel praetermissum socordiâ vel admissum temeritate, quemadmodum iactura levior, ita et incommodum, quod acceptum est faciliore remedio sarcitur. At vero principis vel unica cessatio semelve praecipitatum consilium, Deum immortalem, quas tempestates nonnunquam excitat, quantas rerum humanarum ruinas secum trahit! Rursum, si adsit τὸ σπεύδειν βραδέως, h. e. *maturitas quaedam ac moderatio simul ex vigilantia lentitudineque temperata*,⁵ ut neque per temeritatem quicquam faciat poenitendum neque per socordiam quicquam praetereat, quod ad reipublicae commodum pertinere videatur, quaeso te quid esse possit hōc imperio felicius firmitus stabiliusque? Quamquam haec felicitas haud quaquam ipsis imperii terminis circumscribitur, quin undique longê latêque ad finitimos populos dimânat nec usquam aequê locum habet Hesiodium illud:

Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς ὄνειαρ.⁶

Proinde sic equidem existimo proverbium hoc, si quod aliud, optimo iure βασιλικόν, i. e. *regium* appellari debere, non tantum ob eam quam modo diximus causam, verum etiam quod duobus his vitiis ingenia principum ferê peculiariter videantur esse confinia. Nam fortunae favor, rerum affluentia, tam paratae voluptatum illecebrae, praeterea protinus licêre quicquid collubitum fuerit, denique pestilentissimum illud assentatorum εὐγε, semperque parati, quicquid quocunque modo dictum factumve fuerit, arrisus applausus adgratulatio, haec, inquam, atque id genus alia non mirum, si quibusdam socordiam concilient,

⁴ HOMERUS, Ilias II, 25.

⁵ cfr verba, quibus Erasmus infra (p.22) explicat, quid valeat proverbium: „Cuius haec est sententia: Festina lente, nam qui tuto citraque lapsum rem gerit, melior est quam audax et confidens. Tutiora sunt enim, quae lentis consiliis providentur, quam quae calidis consiliis properantur.” – Item ibidem cfr notio maturandi.

⁶ HESIODUS, Opera et dies 346. Hic versus valet haec (prorsa oratione): „(Tantum) damnum (est) malus vicinus, quantum lucrum (est) bonus.”

maximê si his omnibus fomentis aetas iuventa contigerit et huius comes rerum imperitia. At e diverso fit nonnumquam ut insitus ille principum ingeniis vigor et impetus quidam, ut ita dixerim, leoninus, adauctus amplitudine fortunae, excitatus rerum maximarum successibus, inflammatus vel iracundiâ vel ambitione vel aliis huiusmodi cupiditatibus, exstimulatus consiliis praeferocibus, transversos rapiat aliquoties ac tum ipsos, tum omnem imperii molem in praecipitium auferat. Quanquam si quidem in alterutram partem peccandum sit, non paulo praestiterit, regem impendio lentum esse quam plus aequo praecipitem.

Homerus Agamemnoni vitiosam quandam animi mollitiem, hoc est τὸ βραδέως, affinxisse videtur, ut eius nullum egregium facinus adferatur aut animosum, nisi cum ob ereptam Chryseidem stomachatur et Achillem suâ spoliât Bryseide.⁷ Rursum Achilli parum moderatos impetûs, hoc est, τὸ σπεύδειν, attribuit, nisi cui tum σπεύδειν βραδέως videtur, cum in consilio districto gladio regem impetiturus a Pallade coercetur, admonitus, ut intra convicia duntaxat indignetur.⁸ Atqui hoc ipsum erat impotentis animi, in frequenti principum consessu, tot probris, tam manifestis conviciis in eum debacchari, p̄nes quem rerum erat summa.

Achillem imitatus videtur Alexander ille Magnus ac planê vicit, quippe quem eousque praecipitem egerit impetus animi, ut in amicissimos etiam ferrum destrinxerit.⁹ Agamemnonem Sardanapalus¹⁰ est aemulatus, sed ita aemulatus, ut longo praecesserit intervallo. Qui utriusque generis innumerabiles invenire liceat, qui vel huius inertiam vel illius ferociam referant; perpauca autem reperias, qui proverbium hoc secuti tempestivam celeritatem cum prudenti tarditate rectê miscuerint, nisi quod pro multis unus sufficit, Fabius ille Maximus,¹¹ cui cognomen etiam additum Cunctatori; qui cum sibi laudem peperit immortalem, tum Romano imperio *cunctando restituit rem*¹² aliorum ducum inauspicatâ celeritate iam ad extrema redactam.

⁷ HOMERUS, Ilias I,318-347.

⁸ id. ibid. I,193-211.

⁹ cfr SENECA, Dialogi 5,17,1.

¹⁰ Sardanapalus: rex Assyrius, qui haberi solet pro genuino tyranno orientali effeminato.

¹¹ Q.Fabius Maximus Verrucosus, cui cognomen erat Cunctatoris, a.217 a.Chr.n. clade ad lacum Trasumenum acceptâ factus est dictator.

¹² cf. VERG.Aen.6,845sq.

Itaque non sine causâ video factum ut hoc *σπεῦδε βραδέως* in tantum arriserit duobus imperatoribus Romanis omnium facile laudatissimis, Octavio Augusto et Tito Vespasiano, quorum utrique singularis quaedam aderat animi magnitudo cum incredibili quadam lenitate facilitateque coniuncta, ut cum amabili morum popularitate omnium animos sibi devinxissent, nihilo secius tamen pari diligentîâ, si quando res virum postularet, celeriter res maximas confecerint.

Octavius igitur hōc dicto tam impensê delectatus est, quemadmodum in *Noctibus Atticis* libro decimo capite undecimo narrat Aulus Gellius,¹³ et hunc secutus Macrobius *Satur.* lib. VI,¹⁴ ut non in sermonibus modo quotidianis crebrius usurparet, verum etiam epistolis suis frequenter insereret, admonens his duabus vocibus, ut ad rem agendam adhiberetur simul et industriae celeritas et diligentiae tarditas. Quod quidem Gellius Latinis existimat unico verbo dici: *matura*.¹⁵ Nam *maturari*, quod neque praeproperê fiat neque serius quam oporteat, sed ipso in tempore. In hunc sensum usurpasse Maronem, cum ait *Aeneidos* libro primo:

*Maturate fugam.*¹⁶

Quanquam omnino vox haec apud auctores significat idem quod festinare, sed ita festinare, ne tempus legitimum antevertas. Siquidem *festinata* rectê dixeris etiam praepropera, *maturata* non dixeris. Neque dissident ab his, quae Suetonius tradit in huius vitâ: *Nihil , inquit, minus in duce perfecto quam festinationem temeritatemque convenire arbitratur. Crebro itaque illa iactabat:*

*Σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλῆς γὰρ ἐστ' ἀμείνων ἢ θρασὺς
Στρατηγός*¹⁷.

Haec fermê Suetonius. Est autem versus trochaicus tetrameter catalecticus ex poetâ quopiam, ut coniiicio, decerptus, cui Caesar de suo subiecit *στρατηγός*.¹⁸ Cuius haec est sententia : *Festina lentê. Nam qui tuto citraque lapsum rem gerit, melior est quam audax et confidens.* Tutiora sunt

¹³ GELLIUS, Noctes Atticae 10,11,5.

¹⁴ MACROBIUS, Saturae 6,8,9.

¹⁵ GELLIUS, loc.cit.

¹⁶ VERGILIUS; Aeneis 1,137 (GELLIUS 10,11,6).

¹⁷ i.e. Festina lente, cautus enim est melior quam audax imperator (SUETONIUS, Augustus 25,4). Hic versus invenitur apud Euripidem (Phoenissae 599, sed ibi desunt verba *Σπεῦδε βραδέως* et pro *Στρατηγός* legitur *στρατηλάτης*).

enim, quae lentis consiliis providentur, quam quae calidis consiliis properantur.

Iam vero dictum idem Tito Vespasiano placuisse ex antiquissimis illius nomismatis facile colligitur, quorum unum Aldus Manutius mihi spectandum exhibuit argenteum, veteris planêque Romanae scalpturae, quod sibi dono missum aiebat a Petro Bembo patricio Veneto, iuvene cum inter primos erudito, cum¹⁹ omnis literariae antiquitatis diligentissimo pervestigatore. Nomismatis character erat huiusmodi: alterâ ex parte faciem Titi Vespasiani cum inscriptione praefert, ex alterâ ancoram, cuius medium ceu temonem delphin obvolutus complectitur.²⁰ Id autem symboli nihil aliud sibi velle quam illud Augusti Caesaris dictum *σπεῦδε βραδέως* indicio sunt monimenta literarum hieroglyphicarum.

Sic enim vocantur aenigmatae scalpturae, quarum priscis seculis multus fuit usus, potissimum apud Aegyptios vates ac theologos, qui nefas esse ducebant sapientiae mysteria literis communibus vulgo profano prodere, quemadmodum nos facimus, sed si quid cognitu dignum iudicassent, animantium rerumque variarum expressis figuris ita repraesentabant, ut non cuivis statim promptum esset coniecere, verum si cui singularum rerum proprietates, si peculiaris cuiusque animantis vis ac natura cognita penitusque perspecta fuisset, is demum collatis eorum symbolorum coniecturis aenigma sententiae deprehendebat. Veluti cum Aegyptii Osirim suum, quem eundem Solem esse putant, significare volunt, inscalpunt sceptrum inque eo speciem exprimunt oculi, nimirum innuentes hunc deum esse, regalique potestate sublimem cuncta despiciere, quia solem Iovis oculum²¹ appellat antiquitas. Huiusmodi fermê refert Macrobius libro *Saturnalium* primo.²² Item annum hōc modo demonstrabant: Effingebant serpentem ita circumvolutum, ut caudam ore teneret insertam, innuentes annum semper iisdem vicibus temporum reciprocantibus in sese recurrere.

¹⁸ Non necesse erat Caesarem (i.e. Augustum) subicere hoc verbum, quia apud ipsum Euripidem iam legitur *στρατηλάτης*.

¹⁹ Melius quadrat tum (cum...tum); fortasse est mendum typographicum editionis Lugdunensis.

²⁰ cfr H. Mattingly, E.A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage II* (London 1926), Titus 26 a. b (a.80).

²¹ Etiam in *Adagio III* 3,15 Erasmus dicit Ab Aegyptiis Osirim aequatum esse Soli.

²² MACROBIUS, *Saturae* 1,21,12sq.

Unde Servius autumat apud Graecos ἐνιαυτοῦ vocabulum attributum anno,²³ atque huc respexisse Maronem, cum ait:

*Atque in se sua per vestigia volvitur annus.*²⁴

Etiamsi Horus Aegyptius, cuius exstant duo super huiusmodi symbolis libri, serpentis scalptura non annum, sed aevum repraesentari tradit; annum autem tum Isidis, tum Phoenicis imagine.²⁵ Scripsit his de rebus Plutarchus in commentario *De Osiride*,²⁶ et Chaeremon apud Graecos, testimonio Suidae,²⁷ cuius ex libris excerpta suspicor ea, quae nos nuper conspeximus huius generis monimenta,²⁸ in quibus etiam haec inerat pictura:

Primo loco circulus, deinde ancora, quam mediam, ut dixi, delphinus obtorto corpore circumplectitur. Circulus, ut indicabat interpretamentum adscriptum, quoniam nullo finitur termino, sempiternum innuit tempus. Ancora, quoniam navim remoratur et alligat sistitque, tarditatem indicat. Delphinus, quod hōc nullum aliud animal celerius aut impetu perniciose, velocitatem exprimit; quae si scitē connectas, efficient huiusmodi sententiam: Ἀεὶ σπεῦδε βραδέως, i. e. *Semper festina lentē*.

Porro hoc scripturae genus non solum dignitatis plurimum habet, verum etiam voluptatis non parum, si quis modo rerum, ut dixi, proprietates penitus perspectas habuerit, id quod partim contingit solerti contemplatione rerum causarumque naturalium, partim liberalium cognitione disciplinarum.

Veluti si quis ex Aristotelicis libris, quos *de Naturali Auditu* inscripsit,²⁹ probē teneret analogiam quandam esse et similitudinem inter magnitudinem, motum ac tempus; nam horum trium unumquodque pariter in eodem existunt. Siquidem ut tempus adhaeret motui, ita motus adhaeret magnitudini. Quod in magnitudine punctum, hoc momentum in tempore, impetus in motu (liceat enim interim sic appellare, quod in motu minimum est, atque indivisibile; neque enim de vocibus

²³ SERVIUS, Aeneis 5,85: qui nomen anni Graecum derivare audet a verbis, q.s. ἐν "in" et ἑαυτός "ipse".

²⁴ VERGILIUS, Georgica 2,402.

²⁵ Ori Apollinis Niliaci Hieroglyphica (Venetiis apud Aldum 1505) 1,1; cf. 1,3 (Isis), 1,11 (Phoenix): cf. G. Boas, The Hieroglyphics of Horapollo (New York 1950) 28sq.

²⁶ PLUTARCHUS, De Iside et Osiride. 10 p.354fsq. 51p.371^e.52p.372b.

²⁷ SUDA X,170.

²⁸ Ori Apoll.hierogl.1,1.

²⁹ ARISTOTELES, physica 4,6sq.

laborandum, si de re conveniat). Iam igitur si in rectâ lineâ magnitudinem consideres, duo puncta reperies, quorum alterum sit initium duntaxat, alterum finis tantum, h. e. unde quasi fluit longitudo et in quod desinit. In eâdem si motum constituas, duos item reperies impetûs, alterum unde motus oritur, alterum in quem desinit. Horum ea ratio est, ut qui initium est, tantum eius motûs initium sit, qui finis, tantummodo finis. Motum tempus necessario comitatur. Est enim huius veluti regula, cuius naturam si separatim contemplêre, duo vides momenta (liceat enim ita loqui) alterum temporis illius initium, alterum finem. Rursum autem, si in eâdem lineâ consideraris, puncta magnitudinis, impetûs motûs, momenta temporis, quae media intercedunt inter initium et finem, vides horum uniuscuiusque velut anticipem esse naturam. Etenim ad initium relata, fines sunt, ad finem, initia. Proinde ubi finita erit magnitudo, ibi simul et finitus motus et tempus finitum sit oportet. Finita est autem ea magnitudo, in quam tale competit initium, ut idem finis esse non possit, talis inquam finis, ut in eundem non cadat ratio principii, id quod evenit omnibus figuris exceptâ circulari, seu sphaericâ. Nam ut in hac nullum certum est punctum, quod propriê dici queat initium, nullum item quod ita sit finis, ut tantum eam recipiat appellationem, ita nec momentum huiusmodi ullum est nec impetus. Unde consequitur, ut ibi neque finita sit magnitudo neque motus finitus neque finitum tempus. Rursum ubi quodlibet magnitudinis punctum simul et initium et finis esse potest, ibi magnitudinem infinitam esse necesse est. Ad eandem rationem ubi quilibet impetus vel principium motus esse potest, vel finis, illic motus videtur infinitus. Demum ubi quodvis momentum simul vel initium temporis esse potest vel finis, ibi tempus infinitum oportet esse. Sed infinitum tempus aeternum vocamus, quod quidem aeterno respondet motui. Motus aeternus magnitudinem item aeternam requirit. Haec non possunt competere nisi in sphaericam aut circularem magnitudinem. Unde Philosophi quidam aeternitatem mundi collegerunt, quod animadverterent coeli universi, syderumque et sphaericam esse figuram et motum item esse sphaericum. Porro non solum in huiusmodi magnitudinem circuli ratio quadrat, verum etiam motus huic adhaerens circulus est quidam. Item tempus eum dimetiens motum, non respuit appellationem circuli, quemadmodum testatur etiam Aristoteles quarto

περὶ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως libro³⁰. Haec igitur atque id genus alia qui ex philosophorum disciplinis perdidicerit, is facile coniectabit, quam ob rem Aegyptii circulo sempiternum tempus exprimere voluerint.

Iam vero delphini vim naturamque paucis inspiciamus. Tradunt auctores hunc incredibili velocitate et admirabili impetu reliquum animantium genus longo intervallo post se relinquere. Proinde Oppianus libro *De Naturis Piscium* secundo, delphinos non cum quibuslibet avibus, sed cum aquilis confert:

Ὅσσον γὰρ κούφοισι μετ' οἰωνοῖσιν ἄνακτες
 Αἶετοι ἢ θήρεσσι μετ' ὠμηστῆσι λέοντες,
 Ὅσσον ἀριστεύουσιν ἐν ἐρπυστῆρσι δράκοντες,
 Τόσσον καὶ δελφῖνες ἐν ἰχθύσιν ἡγεμονῆες.³¹

i. e. *Quippe citas quantum inter aves, insignis honore
 Regali, reliquas aquila praevertitur omneis
 Inque feris leo crudivoris, saevique dracones
 Serpentum in genere exsuperant, tantum impete³² Delphin
 Eximius vincit regnantes aequore pisces.*

Confert et iaculo:

Διὰ γὰρ βέλος ὥστε θάλασσαν
 Ἴπτανται³³

i. e. *Namque per aequora lata sagittae
 More volant.*

Denique confert etiam vento vel turbini potius ac procellae ventorum:

Ἄλλοτε μὲν βαθὺ κῦμα διατρέχει ἤύτε λαίλαψ.³⁴

i. e. *Altas aliquando per undas
 Turbinis in morem discurrit.*

Plinius libro *Historiae Mundi* nono, cap. octavo, Aristotelis secutus sententiam haudquaquam ab his discrepantia refert,³⁵ videlicet delphinum omnium animalium perniciosissimum esse, neque id solum inter maritimi generis, verum etiam volucris quavis ocyorem, quovis acriorem telo. Singularem autem huius velocitatem hōc potissimum

³⁰ ARISTOTELES, *physica* 4,6sqq.

³¹ OPPIANUS, *Haliutica* 2,539sqq.

³² *impes, impetis m. = impetus.*

³³ OPPIANUS, *ibid.* 2,535sq..

³⁴ *ibid.* 2,587.

³⁵ PLINIUS, *Historia Naturalis* 9,(8),20sqq.

argumento colligi, quod cum ôs habeat longo dissitum intervallo a rostro, nempe medio p<a>ene ventre, quae res in consecrandis piscibus non mediocrem illi moram adferat necesse est, neque enim nisi resupinus atque conversus corripit, tamen vix ullus est piscium qui illius effugiat celeritatem. Nec ignorat ipse hanc naturae dotem, sed veluti laudis animive causâ certat aliquoties cum navigiis plenis velis euntibus. Est enim praecipuê φιλάνθρωπος delphin, quin et παιδεραστήν aiunt nonnulli, et ob id capitalis est hostis crocodili, quo non aliud animal infensius homini. Itaque non pavescit hominem ut alienum, verum obviam navigiis venit, alludit exsultans, certat etiam et quamvis plena praeterit vela. Quin etiam in mugilum venatu apud stagnum Laternam³⁶ magnificê declarat, quantum valeat celeritate, quantum polleat ingenio, quantum denique bene velit homini.³⁷ Iam vero quid dicam de impetu vix credibili? Siquidem ubi fame concitatus fugientem in vada ima persecutus piscem diutius spiritum continuit, non aliter quam arcu emissus ad respirandum emicat tantâque vi exsilit, uti plerunque vento turgentia vela navium saltu transvolet. Quod igitur symbolum magis conveniebat ad exprimendum acrem illum et indomitum animi impetum quam delphini?

Porro ad significandam tarditatem cunctationemque non male quadrabat ἔχενηίς piscis, quem Latini remoram vocant,³⁸ verum quoniam huius figura parum cognobilis videbatur (nam praeterquam quod admodum pusillus est, nec ullâ insigni nōtâ discernitur), magis ad id placuit anchorae symbolum, quae si quando periculosê navigatur ob ventos nimium secundos, ibi cursum immoderatum navis figit ac retinet.

Itaque dictum hoc, σπεῦδε βραδέως, ex ipsis usque priscae philosophiae mysteriis profectum apparet, unde adscitum est a duobus omnium laudatissimis imperatoribus, ita ut alteri adagionis esset loco, alteri insignium vice, utriusque moribus ingenioque mirê quadrans.

Nunc vero in Aldum Manutium Romanum ceu tertium haeredem, devênit:

³⁶ **Later[n]a** est locus in Gallia Narbonensi meridionali, prope unam ex paludibus litoralibus, inter ora fluminum *Hérault* et *Rhône* situs. Fortasse est i.q. hodie appellatur *Étang de Lattes*.

³⁷ PLINIUS, *Naturalis Historia* 9,29 Est provinciae Narbonensis et in Nemausiensi agro stagnum Latera appellatum, ubi cum homine delphini societate piscantur.

³⁸ cfr PLUTARCHUS, *Quaestiones convivales* 2 p.641bsqq. PLINIUS, *Naturalis Historia* 32,5sq..

*Haud equidem sine mente reor, sine numine divum.*³⁹

Nam huius eadem, quae quondam Tito Vespasiano placuerunt, celebrantur insignia,⁴⁰ non notissima modo, verum etiam gratissima quibuscunque ubivis terrarum bonae literae vel nôtae sunt vel charae. Neque vero symbolum hoc tum illustrius fuisse crediderim, cum insculptum imperatorio nomismati negotiatorum manibus terendum circumferretur, quam nunc, cum ubique gentium vel ultra Christiani imperii terminos, unâ cum omnigenis utriusque linguae voluminibus propagatur agnoscitur tenetur celebratur ab omnibus, qui liberalium studiorum colunt sacra, praesertim iis, qui fastiditâ barbarâ istâ pinguique doctrinâ ad verum atque antiquam aspirant eruditionem, ad quam restituendam vir is quasi natus et ab ipsis, ut ita dixerim, fati factus, scalptusque videtur: tam ardentibus votis unum hoc optat, tam infatigabili molitur studio, usque adeo nullum refugit laborem, ut literaria supellex et integra et sincera puraque bonis ingeniis restituatur. Quam quidem ad rem quantum iam attulerit momenti, tametsi fatîs, p<a>ene dixerim, invitîs,⁴¹ res ipsa nimirum indicat. Quod si pulcherrimis planêque regiis Aldi nostri votis aeus aliquis bonis literis amicus adspiraverit, et si quem numina laeva sinant,⁴² intra paucos annos illud futurum polliceor studiosis, ut quicquid est bonorum auctorum in quatuor linguis, Latinâ, Graecâ, Hebraicâ, Chaldaicâ, tum autem in omni genere disciplinarum, id unûs huius operâ, et plenum habeant et emendatum, nullamque iam literariae supellectilis partem quisquam desideret. Quod simul atque contigerit, tum vero palam fiet, quantum adhuc bonorum codicum in abdito sit, vel retrusum ob negligentiam, vel suppressum quorundam ambitione, quibus hoc unum cordi est, ut sôli sapere videantur. Tum denique cognitum erit, quam prodigiosis mendis scateant auctores etiam hi, qui nunc satis emendati putantur. Cuius rei si cui libebit velut ex degustatione coniecturam facere, Plinianas epistolas, quae propediem ex Aldinâ officinâ prodibunt in lucem, cum vulgatis exemplaribus conferat,⁴³ quodque ibi deprehenderit, ĩdem in aliis exspectet auctoribus.

³⁹ VERGILIUS, Aeneis 5,56.

⁴⁰ Insignia Aldi typographi ab imagine monetae (qualis etiam in monetis Domitiani saepe invenitur) eo differunt, quod in insignibus typographicis delphinus non prosicit dextrorsum, sed sinistrorsum.

⁴¹ Propter tumultus bellicos illorum annorum in officina Aldina pauciora opera impressa erant quam antea.

⁴² VERGILIUS, Georgica 4,6sq.

⁴³ Quae epistulae Plinianae editae sunt a.1508.

Herculanum mehercule facinus,⁴⁴ ac regio quodam animo dignum, rem tam divinam quasi funditus collapsam orbi restituere, latentia pervestigare, eruere retrusa, revocare exstincta, sarcire mutila, emendare tot modis depravata, praecipuê vulgarium istorum excusorum vitio, quibus unûs etiam aureoli lucellum antiquius est, quam vel universa res literaria.

Adde iis, quod quantumlibet exaggeres eorum laudem, qui respublicas suâ virtute vel tuentur vel etiam augment, in re certê prophanâ, tum angustis circumscripta spatiis versantur. At qui literas collapsas vindicat, nam id p<a>ene difficilius quam genuisse, primum rem sacram molitur et immortalem, tum non unûs alicuius provinciae, sed omnium ubique gentium, omnium seculorum negotium agit. Postremo quondam principum hoc munus erat, inter quos praecipua Ptolemaei gloria. Quanquam huius bibliotheca domesticis et angustis parietibus continebatur; Aldus bibliothecam molitur, cuius non alia septa sint quam ipsius orbis.

In hanc digressiunculam non abs re mihi videor exspatiatus, nempe quo studiosi hôt impensius his insigniis et faveant et delectentur, postea quam cognoverint a tam inclytis auctoribus fluxisse, praeterea quid sibi velint intellexerint, denique cum meminerint quantum bonae rei delphinus ille polliceatur, si quis modo deus pulcherrimis conatibus dexter adfuerit.

A diverticulo repetetur fabula, si prius exposuero querelam de typographis quibusdam pessimê de re literariâ merentibus. Non est nova querimonia, nunquam tamen iustior quam hisce temporibus, quibus haec mihi quarta, ni fallor, parabatur editio. Ea fuit anno 1525.

Venetorum urbs multis quidem nominibus celeberrima, per Aldinam tamen officinam celebrior est, adeo ut, quicquid librorum isthinc adfertur ad exteris nationes, ob civitatis tantum titulum ilico sit vendibilis. Atqui eius nominis lenocinio sordidi quidam typographi sic abutuntur, ut vix ab ullâ civitate nobis veniant auctores impudentius, depravati, nec ii sanê quilibet, sed omnium primi, velut Aristoteles, M. Tullius, et Quinctilianus, ne quid querar de sacris voluminibus.

⁴⁴ cf. Erasmi adagium III,1,1.

Curatum est legibus, ne quis consuat calceum, ne quis faciat scrinium, nisi fuerit ab eius opificii sodalitia comprobatus. Et tantos auctores, quorum monumentis etiam religio debetur, emittunt in vulgus adeo literarum ignari, ut ne legere quidem possint, adeo ignavi, ut nec relegere libeat quod excuditur, adeo sordidi, ut citius patiantur sex milibus mendarum oppleri bonum librum, quam paucis aureolis velint conducere qui praesit castigationi. Nec ulli magnificentius pollicentur in titulis, quam qui impudentissime depravant omnia.

Ex legum auctoritate datur reditio, si quis pannum ut cocco tinctum vendiderit, si deprehendatur in tincturâ nihil additum cocci; quin mulctâ afficitur, quisquis in huiusmodi mercibus fucum fecit. Et lucro suo vel furto potius fruitur, qui eâdem operâ tot hominum milibus imponit? Olim et in describendis libris adhibebatur religio non minor quam nunc adhibetur in notariis publicis ac iuratis, certê maior debebatur, nec aliunde tam prodigiosa librorum confusio profecta est, quam quod obscuris quibuslibet et monachis imperitis, mox etiam mulierculis citra delectum rei tam sacrae tractatio committebatur. At quantum est mali, quod adfert scriba negligens aut indoctus, si conferas typographum? Et hic oscitant lēges publicae.

Punitur, qui vendit pannum apud Britannos tinctum pro panno tincto apud Venetos. Et audaciâ suâ fruitur, qui meras cruces et ingenii tormina vendit pro bonis auctoribus. Dices, non est venditoris emptori praestare quodvis vitium. Certê hîc debebat esse, si titulus promittit exactam diligentiam et liber scatet mendis. Et sunt errata, quae nec ab eruditis statim deprehenduntur. Iam typographorum innumerabilis turba confundit omnia, praesertim apud Germanos.

Non licet cuivis pistorem esse, typographia quaestus est nulli mortalium interdictus. Nec tutum est quidvis pingere aut loqui, at quamvis materiam excudere fas est. Ubi terrarum non volitant novorum libellorum examina? Quorum si singuli adferrent aliquid scitu dignum, tamen ipsa turba studiis vehementer officeret, vel ipsâ satietate, quae bonis in rebus est multo perniciosissima, vel hîc ipso, quod his velut illecebris animi hominum naturâ apsicori⁴⁵ et novarum rerum avidi,

sevocentur a lectione veterum scriptorum, quibus nihil melius proferri potest. Etiam si non inficior a neotericis aliquid inveniri posse, quod illos fugerit. Existere potest, verbi causâ, qui doceat aliquid quod latuerit Aristotelem, nullum tamen arbitror exoriturum qui philosophiae corpus tradat absolutius, quam ille tradidit. Sic erit fortassis qui in literis sacris videat quaedam, quae fefellerint Chrysostomum aut Hieronymum; at non arbitror fore, qui in summâ praestet, quod illi praestiterunt. Nunc illis propemodum antiquatis, omnibus omnium naeniis terimus horas; negliguntur interim honestae disciplinae cum suis auctoribus, collabitur auctoritas senatum conciliorum scholarum iureconsultorum ac theologorum. Quod si res pergat qua coepit, futurum est ut summâ rerum ad paucos redactâ barbarica quaedam tyrannis sit apud nos, qualis est apud Turcas. Unûs aut paucorum libidini parebunt omnia nec erunt politiae civilis ulla vestigia, sed militari violentiâ gubernabuntur universa. Iacebunt omnes honestae disciplinae, lex una vigebit, sic vult ὁ κοσμοκράτωρ. Religionis antistites aut nullo erunt in precio, aut si quid habebunt opum dignitatisve, id totum serviet iis, quorum non iudicio, sed nutu ac renutu temperabuntur omnia.

Quanto melius consuleretur rebus humanis, si quemamodum in elementis mundi alia ab aliis sic temperantur, ut aeterno foedere consistant omnia, sic in republicâ sua cuique legitima maneret auctoritas, populo tribueretur quod aequum est, senatui ac magistratui tantum concederetur, quantum eruditio leges et aequitas pateretur, episcopis ac sacerdotibus suus maneret honos, nec monachis negaretur quod debetur. Horum omnium concors discordia et eodem tendens varietas longê fidelius servaret reipublicae statum quam nunc, dum quisque ad se rapere conatur omnia. Ne familia quidem potest consistere, nisi maritus functionis partem cedat uxori, nisi discrimen sit inter liberos et servos et nisi servi quoque non pro iumentis habeantur, sed pro hominibus, postremo nisi discrimen sit inter servum et servum, ut qui liberaliter serviunt, habeantur indulgentius ac praemium officiorum exspectent libertatem.

⁴⁵ **apsicorus** = gr. ἀψίκορος Liddle/Scott 299: „quickly sated“. Cfr Antonio de Nebrija, *Dictionarium Medicum*, Amberes 1545, p.116: “Pharmacitae – apsicori, qui simul ac cibum attingunt, exurgunt saturi.”

Dicet hîc aliquis: heus divinator, quid haec ad typographos? Quia non nullam mali partem invehit horum impunita licentia. Implent mundum libellis, non iam dicam nugalibus, quales ego forsitan scribo, sed ineptis indoctis maledicis famosis rabiosis impiis ac seditiosis, et horum turba facit, ut frugiferis etiam libellis suos pereat fructus. Provolant quidam absque titulis aut titulis, quod est sceleratius, fictis. Deprehensi respondent, detur unde ãlam familiam, desinam tales libellos excudere. Aliquanto meliore fronte respondeat fur, impostor aut leno, da qui vivam et desinam his artibus ûti; nisi forte levius crimen est clam minuere rem alienam, quam palam eripere famam alienam, aut sine vi ad quaestum abûti tuo alienove corpore, quam vitam alterûs ac famam vitâ quoque chariorem impetere.

Sed querelae iam dudum satis. Indicandum est remedium. Mitigabitur hoc malum, si principibus ac magistratibus curae fuerit, ut quantum fieri potest excludantur ociosi, quos potissimum bella mercenaria nobis progignunt; deinde si improbis, quos nec ratio nec pudor cohibet, lêges ostendant fustem paratum, ni se verterint ad meliora; deinde conantibus ea, quae faciunt ad publicam utilitatem, si viribus destituantur, succurrant praemia, vel a principibus vel ab episcopis et abbatibus vel ex aerario publico. Nam a negociatoribus, qui se plerique Mammonae dedicarunt, fortassis improbum sit tale officium exigere. Qui exstructo altari sepulchrove, qui suspensâ tabulâ aut statuâ positâ, sibi promittunt nomen apud posteros, quanto vivaciorem famam hac viâ sibi pararent! Ex multis unum exemplum proferam. Vix alius in enarrandis sacris voluminibus dexterius versatus est, quam divus Ioannes Chrysostomus, nec alius scriptor magis accommodus his, qui se parant ad munus concionandi. Et scripsit plurima, quorum bonam partem habemus utcunque versam, sed plerisque depravatis, nonnullis etiam admixtis, quae nihil habent Chrysostomi. Quanta vero lux accederet sacris studiis, si tantus doctor totus haberetur Graecus et emendatus,⁴⁶ aut certê sic haberemus eum loquentem Latinê, quemadmodum loquitur Graecê. Non hic commemorabo, quot modis pereant magnatibus pecuniae, quantum absumant alea, scorta, comptationes, profectiones non necessariae, pompae, bella quaesita, ambitio, colax, morio, ludio; saltem ex his, quae turpiter pereunt, aliquam portionem decidant vel utilitati

⁴⁶ Erasmus ipse curavit Chrysostomum edendum (Basileae, apud Froben, a.1530).

publicae vel suae gloriae vel utrique. Aldo haec molienti quis non favit eruditorum? Quis non suggestit aliquid, quod illum laboribus tantis imparem sublevaret? Quoties ad illum ab Hungaris ac Polonis missa sunt ultro vetusta exemplaria, non sine honorario munere, ut ea iustâ curâ publicaret orbi? Quod Aldus moliebatur apud Italos, nam ipse concessit in fata, quanquam gratiosi nominis titulo adhuc commendatur officina, hoc Ioannes Frobenius molitur apud Cisalpinos, non minore studio quam Aldus nec prorsus infeliciter, sed quod negari non potest, impari lucro. Si causam requiras, ex multis hanc unam esse puto, quod non est îdem ingeniorum candor apud nos, qui est apud Italos, sanê quod ad rem attinet literariam. Nec enim vereor praedicare, quod sum expertus.

Cum apud Italos êderem Proverbiorum opus homo Batavus, quotquot illîc aderant eruditi ultro suppeditabant auctores nondum per typographos evulgatos, quos mihi suspicabantur usui futuros. Aldus nihil habebat in thesauro suo, quod non communicaret. Îdem fecit Ioannes Lascaris, Baptista Egnatius, Marcus Musurus, Frater Urbanus.⁴⁷ Quorundam officium sensi, quos nec de facie nec de nomine noveram. Venetiam nihil mecum apportabam praeter confusam et indigestam operis futuri materiam, idque ex evulgatis duntaxat auctoribus. Magnâ meâ temeritate simul utrique sumus aggressi, ego scribere, Aldus excudere. Summa negotii intra menses plus minus novem confecta est, et interim mihi cum calculo malo nondum nôto res erat. Hîc mihi cogita quanta pars utilitatis ab futura fuerit, nisi docti libros manu descriptos suppeditassent. In his erant opera Platonis Graeca, Plutarchi vitae, eiusdem *Moralia*, quae sub finem operis mei coepta sunt excudi.⁴⁸ Athenaei *Dipnosophistae*, Aphthonius, Hermogenes cum commentariis, Aristotelis *Rhetorica* cum scholiis Gregorii Nazianzeni. Aristides totus cum scholiis, commentarioli in Hesiodum ac Theocritum, Eustathius in totum Homêrum, Pausanias, Pindarus cum accuratis commentariis, Proverbiorum collectio titulo Plutarchi, rursus alia titulo Apostolii, cuius libri nobis copiam fecit Hieronymus Aleander. Erant et alia minuta, quae vel non succurrunt vel non attinet referre. Horum nihil adhuc fuerat typis evulgatum.

⁴⁷ De Iohanne Lascare et Marco Musuro cfr Deno J. Geanakoplos, *Greek scholars in Venice*, Cambridge Mass. 1962. Frater Urbanus = Fra Urbano di Belluno.

⁴⁸ Quae edita sunt a.1509.

Nunc vicissim accipe candorem amici cuiusdam Cisalpini, quem in praecipuis habebam nec habere desii, quandoquidem *amici mores nosse oportet, non odisse*.⁴⁹ Cum adornarem editionem Venetam, forte videram apud illum Suidam, cuius margines habebant paroemias annotatas. Opus erat ingens et erant evolvenda plurima. Cupiens igitur hoc laboris lucrifacere, rogavi faceret eius voluminis copiam vel ad horas paucas, dum puer nōtulas in meum codicem transcriberet. Iterum atque iterum roganti pernegavit. Cum nullum obtestationis genus non admovissem, nec exorarem, rogabam num ipse haberet in animo êdere proverbialia; me cessurum perlubenter hoc opus feliciter tractaturo. Deurabat nihil esse tale. Quid igitur, inquam, te movet? Tandem veluti tormentis adactus fassus est haec iam evulgari, per quae docti hactenus fuissent vulgo mirandi. *Hinc illae lachrimae!*⁵⁰ Latitant in collegiis ac monasteriis Germanorum, Gallorum et Anglorum pervetusti codices, quos exceptis paucis adeo non communicant ultro, ut rogati vel celent vel pernegent vel iniquo precio vendant usum, decuplo aestimatorum codicum. Tandem pulcrê servatos vel caries tineaeque corrumpunt vel fures auferunt.⁵¹

Magnates autem adeo non adiuvant suâ benignitate rem literariam, ut existiment nullam pecuniam perire perditius quam quae in tales usûs consumitur; neque quicquam omnino placet illis, unde non vectîgal aliquod tollitur. Quod si pari candore principes Cisalpini prosequerentur honesta studia cum Italis, Frobeniani serpentes non tantum abessent ab opibus delphinis Aldini. Ille lentê festînans non minus auri sibi peperit quam nominis, utroque dignus; Frobenius dum baculum semper erectum gerit non alio spectans quam ad publicam utilitatem, dum a columbinâ simplicitate non recedit, dum serpentum prudentiam⁵² magis exprimit insigniis suis quam factis,⁵³ famâ potius dives est quam re.

Sed digressionum iam modus esto, nunc ad adagionis enarrationem nostra sese referat oratio.

⁴⁹ cf. MENANDER Monsosticha 535. PUBLILIUS SYRUS Sententiae A 56.

⁵⁰ TERENCE, Andria 126 (HORATIUS, Epistulae 1,19,41), cf. ERASMUS, Adag.I,3,68.

⁵¹ cf. MATTH.6,19sq.

⁵² cf. MATTH. 10,16.

⁵³ Quibus verbis alludit ad insignia Frobenii typographica.

Trifariam ūti licebit proverbio: primum, si quando admonebimus diutius deliberandum, prius quam aggrediare negocium; postea quam statueris, tum velociter peragendum, ut ad consultandi moram pertineat ancora, ad conficiendi celeritatem delphinus.

Huc pertinet Sallustianum illud: *Antequam incipias, consulto: ubi consulueris, maturê facto opus est.*⁵⁴ Quam sententiam Aristoteles recenset sexto *Moralium* libro tanquam vulgo iactatam: *aiunt*, inquit, *de quibus iam deliberaris, ea celeriter esse peraganda, cunctanter autem consultandum.*⁵⁵ Cuius auctorem Biantem fuisse testatur Laertius, qui solitus sit admonere βραδέως ἐγχειρεῖν τοῖς πραττομένοις, ὃ δ' ἂν ἔλη, βεβαίως τηρῶντα διαμένειν,⁵⁶ i.e. *cunctanter aggrediendum negocium, verum in suscepto constanter perseverandum.* Nec admodum abludit hinc Mimus ille, Publianus opinor:⁵⁷ *Diu apparandum est bellum, ut vincas celerius,*⁵⁸ item ille: *Deliberare utilia, mora tutissima est.* Adde iis proverbium illud: Ἐν νυκτὶ βουλή, i. e. *In nocte consilium*, praeterea Sophocleum illud in *Oedipo tyranno*:

Φρονεῖν γὰρ οἱ ταχεῖς οὐκ ἀσφαλεῖς.⁵⁹

i. e. *Periculosa est praepropera prudentia.*

Addendum his illud Platonis, quod alibi citavimus: *Qui plus satis festinat initio, serius ad finem pervenit.*⁶⁰ Paulo diversius est, sed tamen ad hanc referendum formam, quod ait Quintilianus: *Praecox illud ingeniorum genus non temere pervenire ad frugem,*⁶¹ et quod vulgo dicunt, qui pueri adhuc et velut ante tempus sapiunt, eos in senectute stultos evadere; quod Actius approbare videtur, qui apud Gellium ait sibi in iuvenilibus ingeniis itidem ut in pomis immaturis placere acerbitatem, nam haec demum maturescere; porro maturitas tempestivam adfert suavitatem, reliqua ante tempus putrescere.⁶²

Alter usurpandi modus fuerit, cum admonebimus adfectûs animi rationis velut habenis reprimendos esse. Siquidem Plato animum

⁵⁴ SALLUSTIUS, *Catilina* 1,6.

⁵⁵ ARISTOTELES, *Ethica Nicomachea* 6 p.1142b,4sq.

⁵⁶ DIOGENES LAERTIUS 1,87.

⁵⁷ Aetate Erasmi Sententiae Publilii Syri cum inscribantur „Proverbia Senecae“, ab ipso Erasmo quoque interdum citantur sub nomine Senecae. At postea verbis Gellii lectis Erasmus concludit illas Sententias esse „Mimos Publilii“ (Londini 1514).

⁵⁸ PUBLILIUS, *Sententiae* D 3.

⁵⁹ SOPHOCLES *Oedipus rex* 617.

⁶⁰ PLATO *res publica* 10 p.613bc,7 p.528d; cf. ERASM. *Adag.* III 56,60.

⁶¹ QUINTILIANUS, *Institutio oratoria* 1,3,3.

⁶² GELLIUS, *Noctes Atticae* 13,2,5.

hominis in treis partitus parteis, rationem iracundiam concupiscentiam, in hōc philosophiae summam sitam esse putat, si affectūs pareant rationi non aliter quam rēgi, cui quidem ob id ipsum sedem in cerebro velut in arce datam existimat.⁶³ Peripatetici, quorum signifer Aristoteles,⁶⁴ affectūs qui sunt animorum impetūs quidam, ceu stimulos quosdam a naturā datos existimant, quibus ad virtutis usum excitemur, quanquam reclamantibus Stoicis et nominatim Senecā in libris quos ad Neronem scripsit, *de Irā*.⁶⁵ Putant enim affectūs huiusmodi non modo nihil conducere ad virtutem, verum etiam officere; quanquam ne isti quidem inficias eunt, in animo sapientis illius, quem imaginantur, relinqui primos impetūs, antevertere solitos rationi, quos funditus exstirpare non queas; verum ii, ne consequatur assensio, protinus a ratione reiiciuntur. Hoc innuit Homērus, cum *Iliados* primo Pallas a tergo adstat Achilli, iamque manum admoventem gladio coerces.⁶⁶ Igitur violentos illos animi motūs delphinum rectē dixeris, ancoram moderatricem sapientiam.

Seneca scripsit, nulli rei prodesse moram nisi iracundiae.⁶⁷ Imo quicquid impensē cupimus aut odimus, ibi salutaris est mōra. Plutarchus in *Apophthegmatis Romanorum* narrat Athenodorum Philosophum, cum ob senium impetrasset ab Octavio Augusto veniam redeundi domum, admonuisse illum, ut ne quid iratus diceret faceretve, prius quam viginti quatuor Graecorum literas apud se nominatim recensuisset. Quo audito respondit sibi illo adhuc opus esse, quo disceret et tacendi artem atque hōc praetextu totum annum hominem apud se detinuit.⁶⁸ Huc spectat etiam Terentianum illud: *Vide, ne nimium calidum hoc sit modo*.⁶⁹ Sunt autem quaedam ingenia, quibus calcaribus est opus, sunt quibus freno. Proinde rectē veteres illi a delphino ancoram complecti voluerunt, quod oporteat alterum altero temperari et utrumque cum altero coniungi, quo videlicet eiusmodi quidam animi habitus existat, qualem Plato conflare putat ex musicā gymnasticāque, si pariter exerceantur.⁷⁰

⁶³ PLATO, res publica 4p.435a-441c. Timaeus 16p.44d.

⁶⁴ ARISTOTELES; Ethica Nicomachea 2p.1105b,21sq. Rhet.2,2-11 al.

⁶⁵ SENECA, Dialogi 3,10,17 al. Seneca opus de ira scriptum non dedicavit Neroni, sed fratri suo Novato.

⁶⁶ HOMERUS, Ilias I,193sq.

⁶⁷ PUBLILIUS Sententiae R 2.

⁶⁸ PLUTARCHUS, Apophthegmata regum et imperatorum p.207c.

⁶⁹ TERENCE, Eunuchus 380.

⁷⁰ PLATO res publica 3,10sq. p.398c-412b.

Tertia utendi ratio fuerit, cum admonebimus in omni negotio vitandam praecipitem celeritatem, quod vitii quibusdam ingeniis peculiariter insitum est, ut illis in omni re quantulacunque mora longa videatur. Huiusmodi festinationis comites esse solent error et poenitentia, iuxta versiculum illum apud Graecos celebrem:

Προπέτεια πολλοῖς ἐστὶν αἰτία κακῶν.⁷¹

i. e. *Multis malorum est causa praecipitantia.*

His occinendum nobile illud Catonis dictum: *Sat cito, si sat bene*, cuius mentionem fecit divus Hieronymus scribens ad Pammachium in haec verba: *Scitum est illud quoque Catonis: Sat cito, si sat bene, quod nos quondam adolescentuli, cum a perfecto Oratore in praefatiunculâ diceretur, risimus. Meminisse te puto erroris mutui, cum omne Athenaeum Scholasticorum vocibus consonabat: Sat cito, si sat bene.*

Hactenus Hieronymus.⁷² Quadrabit et in illos, qui praeproperê famam affectant maluntque paratam ac magnam quam solidam et perpetuam. Solent enim praecocia subito flaccescere. Quod autem paulatim accrescit, durable est. Horatius:

Crescit occulto velut arbor aevo

*Fama Marcelli.*⁷³

Et Pindarus in *Nemeis*, hymno VIII: Ἀύξεται δ' ἀρετὰ, χλωραῖς ἐέρσαις ὡς ὅτε δένδρον αἰσσει, σοφοῖς ἀνδρῶν ἀερθεῖσα ἐν δικαίοις τε πρὸς ὕγρον αἰθέρα,⁷⁴ i. e. *Augescit autem virtus, veluti cum arbor virenti rore surgit, sapientes inter viros sublata iustosque ad liquidum aethera.*

In summâ, quicumque vel socordiâ peccant, vel immoderato impetu, iis illud Octavii Caesaris, σπεῦδε βραδέως, simul symbolum illud olim Titi Vespasiani, nunc Aldinum, oportebit in memoriam revocare, ut delphini atque ancorae meminerint.

Finis

⁷¹ MENANDER, Monosticha 380.

⁷² HIERONYMUS, Epistulae 66,9,2 (CATO dict.80).

⁷³ HORATIUS, Carmina 1,12,45sq.

⁷⁴ PINDARUS, Nemea 8,40sq.

**HOC ADAGIUM
ERASMI ROTERODAMI
EXSCRIPSIT⁷⁵
NOTULISQUE INSTRUXIT**

**LEO LATINUS
NICOLAUS GROSS**
<http://www.leolatinus.com/>

VOCABULA DOMESTICA (IX)
ex Orbe Picto pentaglotto excerpta et Latinè reddita

CORBEIL, Jean-Claude/ARCHAMBAULT, Ariane: PONS Bildwörter-buch Deutsch-Englisch-Französisch-Spanisch-Italienisch. Stuttgart etc. (Ernst Klett Sprachen) 2003.

In hęc Orbe Picto mirabili 35.000 (triginta quinque milia) notionum imaginibus sunt illustrata et quinque linguis Europaeis denominata: Theodiscâ et Anglicâ et Francogallicâ et Hispanicâ et Italicâ. Nos autem coepimus addere vocabula Latina, quorum hęc loco praebeamus partem earum sextam, quae spectant ad res domesticas (VII. DOMESTICA).

⁷⁵ Erasmus von Rotterdam, Dialogus cui titulus Ciceronianus...Adagiorum chiliades (Adagia selecta) – Mehrere tausend Sprichwörter und sprichwörtliche Redensarten (Auswahl) übersetzt, eingeleitet und mit Anmerkungen versehen von Theresia Payr. Darmstadt (Wissenschaftliche Buchgesellschaft) 1972. Theresia Payr ipsa dicit (Praefatio p.LII) se usam esse textu Adagiorum tomi alterius editionis Erasmianae a Iohanne Clerico factae (Lugduni Batavorum 1703).

Provinciae rerum, quarum imagines et vocabula in Klettiani Orbis Picti paginis 920 (nongentis viginti) inveniuntur, sunt hae quae sequuntur:

I.ASTRONOMIA – II. TERRA – III.REGNUM PLANTARUM – IV.REGNUM ANIMALIUM – V.HOMO – VI.NUTRIMENTA ET INSTRUMENTA COQUINARIA – VII.DOMESTICA – VIII.PLASSATIO DOMESTICA ET OPERA HORTULANA – IX.VESTIMENTA – X.INSTRUMENTA PERSONALIA – XI.ARS ET ARCHITECTURA – XII.COMMUNICATIO ET INSTRUMENTA GRAPHEICA – XIII.TRANSPORTUS ET VEHICULA – XIV.ENERGIA – XV.SCIENTIAE – XVI.ATHLETICA ET LUDICRA.

Babae, quanta copia! quanta ubertas! quanta multiplicitas! Qui Orbis Pictus etiam lexicographis Latinitatis recentioris est aurifodina et cornu copiae. Nam iidem vocabulis linguarum, praesertim Romanicarum, in eodem indicatis usi saepe perfacile inveniunt vocabulum Latinissimum. En cara Lectrix, care Lector, habeas nonam partem domesticam huius enchiridii singularis vocabulis Latinis ditificatam (**VOCABULA DOMESTICA IX = VII. DOMESTICA IX**).

Nicolaus Groß

LEO LATINUS

<http://www.leolatinus.com/>

Theodisce p.276	Anglice	Francogallice	Hispanice	Italice	LATINE
Hausein- richtung	house furniture	ameublement de la maison	mobiliario para el hogar	arredamento per la casa	supellectilēs domesticae

Armlehnstuhl	armchair	fauteuil	silla de brazos	poltrona	sella *bracchiolāta [2. Antoine Jacques Louis Jourdan: Dictionnaire raisonné, etymologique, synonymique et polyglotte des termes usités dans les sciences naturelles, Paris 1834, p.182]
Teile	parts	parties	partes	Parti	partēs,-ium f.pl.
Patera	patera	patère	pátera	patera	patera, -ae f. [VARRO ling.5,122; http://newel.com/Glossary.aspx Glossary of decorative arts: "Patera -Round or oval medallion motif frequently incorporating fluting, leaves or flower petals in its design. Often carved, but also painted or inlaid into Neo-classical furniture."
Armlehne	arm	accotoir	brazo	bracciolo	bracchiolum, -ī n.; [VULG.2, par.9,18] ancōn, -ōnis m. [CAEL.AUR.chron.2,1,46]
Armstütze	arm stump	console d'accotoir	soporte del brazo	sostegno del bracciolo	sustentāculum bracchiolī
Basis der Rückenlehne	base of splat	embase de plat de dos	base del respaldo	base del tergale	basis epiclīniī [2.CONSENT.gramm. 350,13]
Sitz	seat	siège	asiento	sedile	sēdēs, -is f.
Bocksfuß	cabriole leg	piéd cambré	pata curvada	gamba a capriolo	pēs incurvus
geschwungener Fuß	scroll foot	volute	pie de voluta	piède a voluta	pēs volūtus
Zarge	apron	ceinture	cortina	telaio	compāgēs, -is f.
Akanthusblatt	acanthus leaf	feuille d'acanthé	hoja de acanto	foglia di acanto	folium acanthī
Muschel	cockleshell	coquille	concha	conchiglia	concha, -ae f.
Rückenlehne	splat	plat de dos	respaldo	tergale	arcus sellae; reclīnātōrium,-ī n. [ISID.orig.19,26,3]; fulcrum dorsuāle [Or.1753,306]; epiclīnium,-ī n. [CONSENT.gramm. 350,13]
Volute	volute	volute	voluta	voluta	volūta,-ae f. [VITR.3,5,7]
Laubwerk	rinceau	rinceau	follaje	racemo	racēmus,-ī m.
Palmette	palmette	palmette	palmeta	palmetta	*palmella,-ae f. http://de.wikipedia.org/wiki/

					Palmette „Die Palmette (franz. <i>Palmbäumchen</i>) ist eine symmetrische Abstraktion eines Palmenwipfels als Grundform der Ornamentik.“]
Beispiele für Armstühle	examples of armchairs	exemples de fauteuils	ejemplos de divanes y butacas	esempi di poltrone e divani	exempla sellārum *bracchiolātārum
Wassily-Stuhl	Wassily chair	fauteuil Wassily	silla Wassily	poltrona Wassily	sella *Breueriāna [http://en.wikipedia.org/wiki/Wassily_Chair “The Wassily Chair , also known as the <i>Model B3 chair</i> , was designed by Marcel Breuer in 1925-1926..”]
Regiestuhl	director's chair	fauteuil metteur en scène	silla plegable de lona	sedia da regista	sella *dissignātōria [cfr Georges, Lat.-dt.Wb.I, 2224, s.v. dissignator aß): “der Anordner der Szenerie, der Theatermeister, diss. scaenarum, CIL 6,1074: u. wohl ders. (bl. diss.) CIL 4,597 u. 768.”]
Schaukelstuhl	rocking chair	berceuse	mecedora	sedia a dondolo	sella *ōscillāris [He.475]
Kleiner Lehnstuhl	cabriole chair	cabriolet	silla cabriolé	cabriolet	*arciselliolum, -ī n.
Kanapee	méridienne	méridienne	meridiana	méridienne	stibadium merīdiānum
Chaiselongue	chaise longue	récamier	sofá tipo imperio	agrippina	sella longa
Clubsessel	club chair	fauteuil club	bultaca	poltrona da salotto	sella exedrae
Bergère	bergère	bergère	silla poltrona	bergère	sella pāstōrālis
Sofa	sofa	canapé	sofá	divano	stibadium, -ī n.
Zweisitzer	two-seater settee	causeuse	sofá de dos plazas	divano a due posti	stibadium bīnārium
Chesterfield-sofa	chesterfield	canapé capitonné	chesterfield	divano Chesterfield	stibadium *Lutudariānum cfr George Hall, The history of Chesterfield, Chesterfield 1839, p.3: Lutudarum = Chesterfield. http://www.klassische-englische-moebel.de/
S.277 Stuhl	side chair	chaise	silla sin brazos	sedia	sella, -ae f.

Teile	parts	parties	partes	parti	partēs, -ium f.pl.
Knauf	ear	oreille	pomo	pomo	capitulum, -ī n.
Rückenlehne	back	dossier	respaldo	schienale	arcus sellae; reclinātōrium, -ī n. [ISID.orig.19,26,3]; fulcrum dorsuāle [Or.1753,306]; epiclīnium, -ī n. [CONSENT.gramm. 350,13]
Sitz	seat	siège	asiento	sedile	sēdēs, -is f.
Fußgestell	support	piètement	pata	sostegno	pedāmentum, -ī n. [VARRO rust.1,8,1]
Vorderbein	front leg	piéd avant	pata delantera	gamba anteriore	pēs anterior
Hinterbein	rear leg	piéd arrière	pata trasera	gamba posteriore	pēs posterior
Steg	spindle	barreau	travesaño	traversa	trānstillum, -ī n. [VITR.5,12,3]
Zarge	apron	ceinture	guarnición	telaio	compāgēs, is f.
Seitenstück	stile	montant	larguero	montante verticale	asser laterālis
Querholz	cross rail	traverse médiane	peinazo inferior	traversa mediana	lignum trānsversum īnferius
Obere Sprosse	top rail	traverse supérieure	peinazo superior	traversa superiore	lignum trānsversum superius
Beispiele für Stühle	examples of chairs	exemples de chaises	ejemplos de sillas	esempi di sedie	exempla sellārum
Schaukelstuhl	rocking chair	berceuse	mecedora	sedia a dondolo	sella *ōscillāris
Stapelstühle	stacking chairs	chaises empilables	sillas apilables	sedie impilabili	sellae *superpositīvae [2. Antoine Jacques Louis Jourdan: Dictionnaire raisonné, etymologique, synonymique et polyglotte des termes usités dans les sciences naturelles, Paris 1834, p.596]
Klappstuhl	folding chair	chaise pliante	silla plegable	sedia pieghevole	sella plicātilis [Ki.1714,1,1110]
Liegestuhl	recliner	chaise longue	tumbona	sedia a sdraio	sedile cubitōrium [Ei.81,24]
Sitzmöbel	seats	sièges	asientos	sedili	sēdilia, -ium n.pl.
Puff	ottoman	pouf	puf	pouf	scabellum *tōmentōsum
Bank	bench	banc	banco	panchina	scamnum, -ī n.
Sitzbank	banquette	banquette	banqueta	Divanetto	scamnum *tōmentōsum
Barhocker	bar stool	tabouret-bar	taburete	sgabello alto	sēdile praealtum

					[Ei.81,37]
Hocker	footstool	tabouret	escabel	sgabello	scabellum, -ī n.
Tritthocker	step chair	chaise-escabeau	silla escalera	sedia scala	scabellum *scālātum
Sitzsack	bean back chair	fauteuil-sac	silla cojin	poltrona sacco	saccus sessilis
p.278 Tisch	table	table	mesa	tavolo	mēnsa, -ae f.
Klapptisch	gate-leg table	table à abattants	mesa de hojas abatibles	tavolo a cancello	mēnsa plicātilis
Tischplatte	top	tableau	tablero	piano	tabula mēnsālis
Schublade	drawer	tiroir	cajón	cassetto	forulus reciprocus
Knauf	knob	bouton	pomo	pomello	capitulum, -ī n.
Bein	leg	ped	pata	gamba	pēs, pedis m.
Querstück	crosspiece	entreprambe	travesaño	traversa	trānstrum, -ī n.
Zarge	apron	ceinture	guarnición	telaio	compāgēs, -is f.
Ausziehbein	gate-leg	tréteau	pata-móvil	cancello	pēs mōbilis
Traverse	stretcher	traverse	travesaño	traversa del cancello	trānstrum pedis mōbilis
Klappe	drop-leaf	abattant	extensión plegable	ribalta	tabula plicātilis
Beispiele für Tische	examples of tables	exemples de tables	ejemplos de mesas	esempi di tavoli	exempla mēnsārum
Ausziehtisch	extending table	table à rallonges	mesa plegable	tavole allungabile	mēnsa extēnsīva [2.PAUL.dig.38,17,6]
Tischplatte	top	plateau	tabler	piano	tabula mēnsālis
Auszug	extension	rallonge	extensión	prolunga	tabula extēnsīva [2.PAUL.dig.38,17,6]
Servierwagen	serving trolley	desserte	mesita de servicio	carrello portavivande	carrulus +cibifer; c. dapifer
Sattische	nest of tables	tables gigognes	juego de mesas	tavolini sovrapponibili	mēnsae *superpositīvae [2. Antoine Jacques Louis Jourdan: Dictionnaire raisonné, etymologique, synonymique et polyglotte des termes usités dans les sciences naturelles, Paris 1834, p.596]
Aufbewahrungsmöbel	storage furniture	meubles de rangement	muebles contenedores	mobili contenitori	supellectilēs conditōriae
Schrank	armoie	armoie	armario	armadio	armārium, -ī n.
Rahmen	frame	bâti	armazón	telaio	compāgēs, -is f.
Tür	door	vantail	puerta	porta	foris, -is f. [CIC.off.3,38 Hinc ille Gyges inducitur a Platone, qui, cum terra discessisset magnis imbris,

					descendit in illum hiatum aeneumque equum, ut ferunt fabulae, animadvertit, cuius in lateribus fores essent; quibus apertis corpus hominis mortui vidit magnitudine invisitata anulumque aureum in digito...]
Kranzprofil	cornice	corniche	cornisa	cornice	corōna, -ae f.
Türfüllung	door panel	panneau de vantail	entrepaño	pannello dell'anta	tympanum, -ī n. [VITR.4,6,4; cf. ed. Fensterbusch, Darmstadt 1976, p.193: "tympana Türfüllungen". Cfr OLD 1998, s.v. tympanum 3b: "the panel of a door".]
Anschlag- r a h m e n	hanging stile	montant de ferrage	larguero de la bisagra	montante verticale	scāpus cardinis
Schloss	lock	serrure	cerradura	serratura	claustrum, -ī n.
Rahmenleiste	frame stile	montant de bâti	larguero del marco	montante del telaio	scāpus compāgis
Scharnier	hinge	gond	bisagra	cerniera	cardō, -inis m.
Zapfen	peg	cheville	espiga	tassello	cardō māsculus
Sockelprofil	bracket base	soubassement	rodapié	base di sostegno	basis compāgis
Fuß	foot	ped	pata	piede	pēs, pedis m.
Untere Querleiste	bottom rail	traverse inférieure	peinazo inferior	traversa inferiore	lignum trānsversum īferius
Querleiste	rail	traverse	peinazo	traversa	scāpus trānsversus
Rautenspitze	diamond point	pointe de diamond	punta de diamante	punta di diamante	rhombus summus
Setzholz	centre post	dormant	montante central	montante centrale	scāpus medius
obere Querleiste	top rail	traverse supérieure	peinazo superior	traversa superiore	lignum trānsversum superius
Fries	frieze	frise	friso	cimasa	hyperthyrum, -ī n. [VITR.4,6,2;4,6,4]
p.279 Truhe	linen chest	coffre	baúl	cassapanca	arca, -ae f.
Sekretär	bureau	secrétaire	bufete	secrétaire	armārium scriptōrium [http://de.wikipedia.org/wiki/Sekretär : „Ein Sekretär oder Schreibschrank ist ein historisches Möbel mit einer Schreibfläche...“]

Fach	compartment	casier	casillero	scomparto	loculus, -ī m.
herausklappbare Schreibplatte	fall front	abattant	escritorio	ribalta	lāmina scrīptōria *explicābilis
Kommode	dressing table	commode	cómoda	comò	armārium commodum [Eine Kommode (zu franz. <i>commode</i> , „bequem“) ist ein mit Schubladen ausgestattetes Schrankmöbel. Entwickelt wurde sie aus der Truhe oder dem Kabinettschrank. Im Vergleich zur Truhe wurde sie als praktischer, als kommod empfunden.]
Kleiderschrank	wardrobe	armoire-penderie	ropero	guarda-roba	armārium vestiārium
Chiffonière	chiffonier	chiffonier	chifonier	cassettiera	armārium scrūtārium [2.scrūta,-ōrum n.pl. LUCIL.1282.HOR.ep.1,7, 65.PETRON.62,1.– scrūtāria, -ae f. sc.ars APUL.met.4,8] http://en.wikipedia.org/wiki/Chiffonier A chiffonier (or cheffonier) is a piece of furniture differentiated from the sideboard by its smaller size and by the enclosure of the whole of the front by doors. Its name (which comes from the French for a "rag-gatherer") suggests that it was originally intended as a receptacle for odds and ends which had no place elsewhere, but it now usually serves the purpose of a sideboard.
Schublade	drawer	tiroir	cajón	cassetto	forulus reciprocus [Scheller, Ausführliches und möglichst vollständiges lateinisch-deutsches Lexicon oder Wörterbuch. Deutsch-Lateinischer Teil. 2.Auflage, Leipzig 1789: Schublade – forulus reciprocus]; forulus ductilis [SOCIETAS LATINA 53,14]
Vitrine, Schaukasten	display cabinet	vitrine	vitrina	vetrina	*vitrīna, -ae f. sc. cista

Eckschrank	corner cupboard	encoignure	rinconera	angoliera	armārium angulāre
Vitrinenschrank	glass-fronted display cabinet	buffet-vaisselier	aparador con vitrina	credenza con vetrina	armārium vitreātum
Büfett, Anrichte, Kredenz	sideboard	buffet	aparador	credenza	abacus, -ī m. [Georges lat.-dt.Wb.I,6 abacus: “III) ein in durchlöcherter Felder abgeteilter Schenk- oder Kredenz Tisch, der zur Aufnahme der mit einem spitzen Fuße versehenen Weinkrüge diente, CATO rust.10,4“] cilibantum, -ī n. [Georges lat.-dt.Wb. I,1130: “cilibantum... der runde Schenktisch, VARRO ling.5,121]
Cocktailbar, Hausbar	cocktail cabinet	bar	mueble bar	mobile bar	*pōtātrīna mōbilis; *pōtātrīna domestica
p.280 Bett	bed	lit	cama	letto	lectus, -ī m.
Schlafcouch	sofa bed	canapé convertible	sofá cama	divano-letto	stibadium dormītōrium
Auflage	futon	futon	futón	futon	culcita, -ae f. [OLD 465 culcita, -ae f. ... A stuffed mattress or cushion for a bed or couch. Culcitas VIII, in stragula VIII CATO agr.10.5; in testudineo lecto culcita plumea... dormire VARRO Men.448; Silius culcitas non habet CIC.Att.13.50.5; Tusc.3.46; culcitam quae resisteret corpori SEN.ep.108.23; uides tot culcitas: nulla non ... coccineum tomentum habet PETRON.38,5; MART.11.56.9; tertia ne uacua cessaret culcita lecto IUV.5.17; SUET.Claud. 35.1; -(humorously) gladium faciam culcitam eumque incumbam PLAUT.Cas. 307.] http://de.wikipedia.org/wiki/Futon „Futon (jap. futon, wörtlich: „Stoffkreis“) ist das

					japanische Wort für „Decke“ und bedeutet im erweiterten Sinn "Bettplatz / Schlafstätte" (in unserem Verständnis: Matratze).... Die „westliche“ Bedeutung von <i>Futon</i> hat sich als Synekdoche aus dem ursprünglichen japanischen Begriff entwickelt. Es bezeichnet häufig die Kombination aus einem niedrigen Bett und die auf diesem Bett aufliegende Matratze, das eigentliche Futon. Durch Absenken des Bettes und Freigabe der Ränder wurde dabei die Idee des „möglichst nahe am Fußboden Schlafens“ aufgegriffen, ohne das westliche Konzept „Schlafstätte= Bett+Matratze“ aufzugeben.“
Rahmen	frame	cadre	armazón	telaio	sponda , -ae f. [OLD 1809: sponda, -ae f. ...The frame of a bed or couch ;...in lecti sponda VARRO Men.523 ; lecto sponda pedibusque salignis OV.Met.8,656; institis quibus sponda culcitam ferebat PETRON.97,4; sponda grabati MART. 1,92,5]
Teile	parts	parties	partes	parti	partēs , -ium f.pl.
Fußende	footboard	pied de lit	pie de la cama	pediera	tabula pedālis
Gummiband	elastic	élastique	elástico	elastico	taenia elastica
Matratzen- auflage	mattress cover	protège-matelas	funda de colchón	coprimaterasso	indūmentum culcitae
Matratze	mattress	matelas	colchón de muelles	materasso	culcita , -ae f. (<i>vide supra !</i>)
Kopfkissen- schonbezug	pillow cover	housse d'oreiller	funda de almohada	fodera del guanciaie	indūmentum pulvīnī cervicālis
Kopfende	headboard	tête de lit	cabecera	testiera	tabula capitālis
Große Nackenrolle	bolster	traversin	cabezal	capezzale	cylindrus cervicālis maior

Kopfkissen	pillow	oreiller	almohada	guanciaie	cervīcal,-ālis n.; [Georges,lat.-dt.I,1098 „cervical,-alis n. das Kopfkissen.“ – OLD 305 ceruical,-alis n. ---A pillow or cushion. Alii cervicalibus uestimentisque onerant (caput) CELS.4.2.7 ; fultus ceruicalibus multis PETRON.78.5] pulvīnus cervīcālis
Sprungfeder- rahmen	sprung base	sommier tapissier	somier	rete a molle	sponda *elatērica
Griff	handle	poignée	asa	maniglia	manubrium,-ī n.
Fuß	leg	pied	pata	gamba	pēs, pedis m.
Bettwäsche	bed linen	literie	ropa de cama	biancheria da letto	lintea lectuāria
Daunendecke	eiderdown	édredon	edredón	trapunta	lōdix plūmāta; [1.lodix,-icis f. 2.plumatus: CIC.poet.nat. deor.2,114] opertōrium plūmātum [opertorium: OLD SEN.ep.] http://de.wikipedia.org/wiki/Daune „Eine Daune (auch Dune oder „Unterfeder“, lat. pluma) ist eine Feder mit kurzem Kiel und sehr weichen und langen, strahlenförmig angeordneten Federästen ohne Häkchen.“
kleines Kissen	scatter cushion	coussin carré	cojín	cuscinò	pulvīnulus,-ī m.
Schutzbezug	sham	couvre-oreiller	falso almohadón	copriguanciaie	cooperīmentum pulvīnī cervīcālis
Kopfkissen- bezug	pillowcase	taie d'oreiller	funda de la almohada	federa	indūmentum pulvīnī cervīcālis
Spannbett- tuch	fitted sheet	drap-housse	sábana ajustable	lenzuolo con angoli	strāgulum tentōrium
Bettuch, Bettlaken	sheet	drap	sábana	lenzuolo	strāgulum lintheum [1.OLD 1825 stragulum –i n. [neut. of next, sc uestimentum] A covering for a bed or couch, rug, blanket...hoc quicquid insternebant ab sternendo stragulum appellabant

					VARRO ling.5,167; aureo lecto strato pulcherrimo textili stragulo CIC.Tusc. 5,61. – 2.stragulum linteum: Eg.80,69]
Volant	valance	volant	faldón	volant	<p>ōrnāmentum assūtum</p> <p>http://de.wikipedia.org/wiki/Volant „Volant ist ein angenähter Besatz an einem textilen Produkt...In der Raumausstattung ist ein <i>Volant</i> ein an der Unterkante einer Fensterdekoration oder eines Polstermöbels angenähtes Posament.“ http://de.wikipedia.org/wiki/Posament „Posamenten (aus dem französischen <i>pasement</i>) sind Besatzartikel, die keine eigenständige Funktion besitzen, sondern lediglich als Schmuckelemente auf andere textile Endprodukte wie Kleidung, Polstermöbel, Lampenschirme, Vorhänge und andere Heimtextilien appliziert werden.“]</p>
Nackenrolle	neckroll	polochon	cojín	cuscinu a rullo	cylindrus cervicālis minor
Decke, Bettdecke	blanket	couverture	manta	coperta	<p>lōdīx, -īcis f. [OLD 1040: ...A blanket or rug. Lodices purpureae AUG.inG.L.1.104; MART. 14.152.1: (uerbis) moso sub lodice relictis (i.e. appropriate to the bedroom) uteris in turba IUV.6.195;7.66;STRATVI SIT QUOD STERNATUR PER EOS DIES..ET II LODICES ET CERVICALIA DVO CIL 13.1508. 1.6]</p> <p>opertōrium, -ī n. [OLD 1252: operorium, -i, n. ...A covering for a bed, blanket or sim. Ex duabus paenulis altera stragulum, altera opertorium facta est SEN.ep.87.2]</p>

p.281 Kinder- möbel	children's furniture	meubles d'enfants	muebles infantiles	mobili per bambini	supellectilēs īnfantium
Reisebett mit Wickelauflage	nursery	lit pliant	cuna plegable	lettino pieghevole con fasciatoio	cūnae plicātilēs [1. 2.]
Wickelauflage	changing table	plan à langer	cambiador	fasciatoio	tabula *involūtōria
oberer Abschluss	top rail	bordure	borde	bordo	limbus superior
Netz	mesh	filet	red	retina	rēte, -is n.
Matratze	mattress	matelas	colchón	materassino	culcita, -ae f. <i>(vide supra !)</i>
Kindersessel	booster seat	rehausseur	silla alzadora	poltroncina per bambini	sella īnfantis
Rückenlehne	back	dossier	respaldo	schienale	arcus sellae; reclīnātōrium, -ī n. [ISID.orig.19,26,3]; fulcrum dorsuāle [Or.1753,306]; epiclīnium, -ī n. [CONSENT.gramm. 350,13]
Sitz	seat	siège	asiento	sedile	sēdēs, -is f.
Armlehne	armrest	accoudoir	brazos	bracciolo	bracchiolum, -ī n.; [VULG.2, par.9,18] ancōn, -ōnis m. [CAEL.AUR.chron.2,1,46]
Wickel- kommode	changing table	table à langer	cambiador	fasciatoio	tabula *involūtōria
Hochstuhl	high chair	chaise haute	trona	seggiolone	sella īnfantis praealta
Rückenlehne	back	dossier	respaldo	schienale	arcus sellae; reclīnātōrium, -ī n. [ISID.orig.19,26,3]; fulcrum dorsuāle [Or.1753,306]; epiclīnium, -ī n. [CONSENT.gramm. 350,13]
Esstablett	tray	plateau	bandeja	vassoio	discus cibārius
Gurt	waist belt	ceinture ventrale	cinturón de seguridad	cintura di ritenuta	cīnctūra sēcūrītātis [Ei.81,52]

Fußstütze	footrest	repose-pieds	reposapies	poggiapiedi	recubātōrium pedum [VEN.FORT.carm.5 prooem...recubatorium pedum vestrorum]
Gestell	leg	piéd	pata	gamba	pēs, pedis m.
Gitterbett	cot	lit à barreaux	cuna	lettino a sponde	lectus cancellātus
Kopfteil	headboard	tête de lit	cabecera	testiera	tabula capitālis
Schutzgitter	barrier	barrière	barrera	sponda protettiva	cancellī prōtēctōriī
Sprosse	slat	barreau	barrote	sbarra	cancellus, -ī m. [sg.ULP.dig.43,24,9,1]
Matratze	mattress	matelas	colchón	materasso	culcita, -ae f. (<i>vide supra!</i>)
Schubkasten	drawer	tiroir	cajón	cassetto	forulus reciprocus forulus ductilis (<i>vide supra !</i>)
Laufrolle	caster	roulette	rueda giratoria	ruota girevole	rota ambulābilis [2.BOETH.in Top.Cic.3.p.332];

Haec vocabula domestica
excerpsit et in Latinum convertit
Nicolaus Groß
LEO LATINUS

<http://www.leolatinus.com/>

Proxima pars sequetur: VOCABULA DOMESTICA (X)

IN ANNUM INEUNTEM

CARA LECTRIX, CARE LECTOR,

IN ANNUM

MMXI

BIS MILLESIMUM UNDECIMUM

INEUNTEM

LEO LATINUS

OPTIMA QUAEQVE TIBI EXOPTAT.

**PANCRATICE VALE ET PERGE
NOBIS FAVERE !**

**HANC EPISTULAM LEONINAM
QUADRAGESIMAM QUINTAM**

SENDEN IN OPPIDULO BAVARIAE SUEBICAE PERFECIT

anno 2011 ineunte

Nicolaus Groß

LEO LATINUS

<http://www.leolatinus.com/>